

Svět libereckých knihoven

Krajská vědecká knihovna v Liberci
Liberecký autorský kruh

jevila se v Čechách po odpadnutí vod první suchá země i na temeni Ještěda.

míjí. *Odpusť, kdo hvězdám nevěříš.*

, usedají do stínu platání a jejich urputná vzezření se stává věrným. Oh, moje Manon!

atí! *Byl pozdní večer – první máj, večerní máj, byl lásky čas.*

m světě. *Být básníkem, to není jenom tak.*

heit ist die Rede.

na svůj krtinec uprostřed dětského hřiště a zvědavě se rozhlížel.

Milí čtenáři, milé čtenářky,

právě otevíráte jubilejní číslo regionálního kulturního časopisu Světlík, se kterým se pojí krásné kulaté číslo 20. Přináší nejenom tradiční rubriky, ale zejména řadu vzpomínkových textů od významných osobností, které v průběhu uplynulých dvaceti let svůj život částečně spojily s tímto časopisem.

Neměla jsem příležitost být osobně u počátků Světlíku, tehdy jsem pouze velmi vzdáleně vnímala, že „něco takového“ vzniklo a existuje. Nicméně postupem doby jsem se v rámci své profese stala součástí přípravného týmu a začala intenzivně vnímat, že se na poli kultury jedná o velmi důležitý počín. Vždy jsem s radostí otevírala zbrusu nové, právě vytištěné a vonící číslo a znovu pročetla texty, které přinášely nejenom zajímavosti ze života knihoven v Libereckém kraji, ale také informace a novinky ze světa literárního. Moje radost je nyní o to větší – vždyť Světlík tu je už 20 let. Prožil lepší i horší časy, ale vydržel a stále je součástí procesu, který usiluje o propagaci kultury v našem regionu.

Světlík je zcela neziskovým počinem, je distribuován do všech knihoven v Libereckém kraji, kde si ho mohou zájemci vypůjčit a přečíst. Zároveň je k dispozici zdarma pro širokou veřejnost na různých místech v Liberci. Toto je umožněno díky podpoře mnoha subjektů, které v uplynulých letech vydání časopisu podpořily.

Těší mě, že po dlouhé éře, kdy na vydávání časopisu spolupracoval KAL, byla otevřena nová éra spolupráce s nastupujícím spolkem LAK. Je jiná, ale stejně úspěšná. Naše aktivity se neomezují jenom na Světlík, ale společně se snažíme o propagaci literatury a regionálních autorů i jinými způsoby. Snad mi dáte za pravdu, že se nám to celkem daří. Milí přátelé z LAKu – těšíme se na další spolupráci!

Dovolte mi na závěr popřát Světlíku mnoho dalších úspěšných let a rostoucí počet čtenářů, kteří si Světlíkem s radostí zalistují.

Dana Petrýdesová

ředitelka Krajské vědecké knihovny v Liberci

Obsah

KVK

Krajská vědecká knihovna v Liberci

SVĚT libereckých knihoven 2

Z knihovny 2

20 let Světliku 2

Světlik 2

Světlik jako výsledek spolupráce

Krajské vědecké knihovny v Liberci

a Kruhu autorů Liberecka 3

Literární klub – jak to kdysi asi začalo..... 4

Za Jiřím Janáčkem 5

Březen – měsíc čtenářů..... 8

Sdílení čtení St. Gallen – Liberec 9

Akce knihovny.....11

Nečtu! Poslouchám..... 11

Zpráva o první mezinárodní slampoetry

Rakousko – Česká republika 11

Z regionu14

Udílění cen Nejlepší knihovna

Libereckého kraje roku 2022..... 14

V roce 2023 v knihovnách

s mediální gramotností..... 18

Tvoří knihovníci a přátelé knihovny19

Knihovníci se baví a tvoří –

na téma: Kávovar v úřadu..... 19

SVĚT souvislostí 21

Apologie Petra Mužáka – 1. část21

LAK

Liberecký autorský kruh

SVĚT dialogu 25

Rozhovor s Martinem Veselkou..... 25

ze souSVĚTí..... 30

Světlik minulosti..... 30

SVĚTonázory 32

Popis jednoho zápasu..... 32

dobré SVĚTlo 33

Introvertní výstava 33

Jablonečtí SVĚTáci 34

Máchův překladatel

Alois Bernard Rambousek.....34

SVĚT krásné literatury 36

Jiří Žáček: Život je krátký..... 36

oSVĚTa 37

Kterak se Světlik narodil v Kůlně u piva... 37

Světlik slaví dvacáté narozeniny.....39

SVĚTlonoši..... 40

Magdaléna Hlaváčová.....42

Lukáš Kolumpek.....44

SVĚT LitKlubu..... 45

Barbora Hanzlová:

Velká a malá Růt.....45

tvary SVĚTla..... 46

Malíř bez negativních námětů

Michal Marek46

Redakční rada:

Marek Sekyra, Blanka Konvalinková, Dana Petrádová, Marcela Freimuthová, Táňa Kuželková,
Kateřina Šidlořová (KVK) / Štěpán Kučera, Julius Benko, Martin Trdla, Miroslav Stuchlý (LAK)

korektury: Eva Štařtná, Marek Sekyra / grafická úprava: Libor Schiffner

Vydává Krajská vědecká knihovna v Liberci (KVK) spolu s Libereckým autorským kruhem (LAK) jako účelový tisk.
Tiskárna IRBIS, www.vytiskneme.cz

Evid. č. MK ČR 14407 ISSN 1214 - 2751

Z knihovny

Dvacet let Světliku

Dvacet let je krásný věk mladíka, který už ale odvedl pro nadšené čtenáře velký kus práce. Světlik. Čtvrtletník, který vydává Krajská vědecká knihovna v Liberci.

Potkává se tu blok informací a aktualit z knihovny a jejích libereckých poboček s informacemi z činnosti Libereckého autorského kruhu. Má tištěnou i virtuální podobu. A stojí za ním nemálo práce. I když se počet čtenářů Světliku nedá určitě počítat na desetitisíce, je velmi důležitým spojovatelem těch, kteří se chtějí o knihovně, literárních a kulturních po-

řadech, vydaných titulech a regionálních autorech dozvědět více. Děkuji redakční radě, korektorům i grafikovi za práci, kterou na Světliku odvádějí. A jsem ráda, že má Světlik stále své čtenáře.

Květa Vinklátová

náměstkyně hejtmana pro kulturu, památkovou péči a cestovní ruch Libereckého kraje

Světlik

aneb **Svět libereckých knihoven**, časopis, který knihovna spolu s KAlém, nyní LAKem vydává už léta. Tak nějak nenápadně – je to taková jistota, že každého čtvrt roku Světlik vyjde.

Vzpomínám si nicméně, jak jsme během těch let, konkrétně od roku 2009 do roku 2021 občas řešili, zda jej vůbec můžeme vydávat z důvodu nedostatku finančních prostředků... uvažovali jsme o jeho nižší periodicitě, hledali jsme další finanční zdroje, dokonce jsme využili i laskavosti libereckého knihkupce Martina Fryče, který pár vydání Světliku podpořil.

Na podobě Světliku jsme se vždy s libereckými literáty shodli, v knihovnické části se objevovaly novinky ze světa naší profese, v té literární pak ukázky

z nových knih, glosy, články... Já osobně jsem měla ráda divadelní recenze pana Hejnice o kusech inscenovaných v naší liberecké „zlaté kapliče“.

V prvním čísle roku 2020 zvolal v úvodu níku Jan Šebelka „KAL je mrtev, ať žije LAK!“ a ejhle, opravdu. Světlik se změnil. Pamatuji si na první schůzku s mladými literáty na sklonku roku 2019, tak trochu jsme nevěděli, jak do toho, ale nakonec jsme se domluvili na nové podobě literární části časopisu. Rubriky byly nově pojmenovány, do Světliku začali psát noví lidé. S nově vzniklým LAKem

jsme pak pořádali autorské večery, naživo a v době covidu i online.

Spolupráce pokračuje, od té doby již v nové spolupráci vychází nyní už 12. číslo. Světlik si stále, dle mého soudu, drží svou kvalitu – jak obsahovou, tak grafickou.

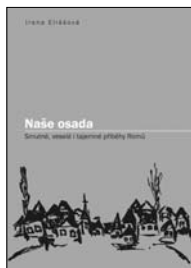
Do dalších let přeji všem tvůrcům hodně dobrých námětů a časopisu samotnému neutuchající zájem a přízeň čtenářů.

Blanka Konvalinková

Světlik jako výsledek spolupráce Krajské vědecké knihovny v Liberci a Kruhu autorů Liberecka

Časopis Světlik, jehož vznik z původního časopisu Notes podrobněji připomíná ve svém textu Jan Šebelka, vycházel od roku 2003 původně jako dvouměsíčník díky spolupráci Kruhu autorů Liberecka (KAL) s knihovnou. KAL vznikl v roce 1998 a sdružoval spisovatele v Libereckém kraji a měl členy také v zahraničí.

Nešlo o spolupráci jedinou, v roce 2004 vydala knihovna knížku pro děti člena KALu Ludvíka Středy s názvem *Duhový most / Le Devleskeri phurt*, do romštiny přeloženou básníkem Emilem Cinou, a to v rámci cyklu *Prolínání kultur*. V roce 2008 se podařilo vydat příběh děvčátka ze slovenské vesnice romské autorky Ireny Eliášové *Naše osada – smutné, veselé i tajemné příběhy Romů*.

Stanislava Kubína, lektorů Literárního klubu Jiřího Janáčka a Vladimíra Piší či bývalé ředitelky knihovny Věry Vohlídalové a liberecké Němky Isy Engelmann.

Kromě členů Kruhu autorů Liberecka publikovali ve Světliku především mladí autoři spjatí s Literárním klubem, např. člen LAKu Štěpán Kučera, úspěšný autor Pavel Novotný, současný lektor klubu Ota Dymokurský, Lukáš Trněný, Ondřej Jerman, Vladimír Vacátko, Lukáš Veselý, Aneta Hauznerová, Lucie Vedralová, Kristýna Bělecká, Lenka Štorková a řada dalších. Členové publikovali také ve sborníčkách či vlastních sbírkách vydávaných knihovnou a též ve speciální příloze Světliku z října 2005, sborníku k 10. výročí klubu. O historii klubu se dočtete více v textu Vladimíra Piší.

Světlik se za 20 let své existence příliš nezměnil, stále ve stejném rozsahu a nákladu dává prostor spolehlivě knihovníkům i literátům. Od čísla 25 v roce 2007 však změnil podobu obálky a v roce 2014 vyšlo mimořádné číslo k výročí 110 let od

Nedílnou součástí publikační činnosti byla čtení z knih členů KALu v knihovně, ať už předsedy Luboše Příhody, Jana Šebelky, Otty Hejnice, Bohumila Nuský,

otevření Lidové české knihovny, 90 let od otevření Bücherei der Deutschen in der Tschechoslowakischen Republik a 60 let od požáru Státní studijní knihovny v Liberci.

Toto je tedy třetí speciální číslo s podruhé změněnou obálkou.

Marek Sekyra

Literární klub – jak to kdysi asi začalo...

Při vzpomínání na počátky Literárního klubu liberecké krajské knihovny se chtít nechtě nemohu ubránit rozpačitým až smutným pocitům. Hlavně – kdy jsme se s mladými a přesněji vlastně dětskými autory začali jednou měsíčně v úterní podvečer scházet?

Určitě to bylo několik let ještě před rokem 1998, protože v tomto roce vyšel díky péči i financím krajské knihovny první tištěný sborníček z prací, které autoři a autorky do klubu přinesli a o kterých jsme někdy až bouřlivě diskutovali. Ano, diskutovali nad rukopisy především básnických pokusů, ale i drobných povídek nebo úvah. Diskutovali bez mobilů, a tak trochu bez programu, prostě jsme si vyměňovali názory a postřehy. Z jedné strany tedy mladí a ještě mladší zájemci o literární tvorbu, z druhé strany tři o dvě i více generací starší pánové. Největší pozornost jistě přitahoval básník a známý autor knih pro děti Ludvík Středa, na němž bylo také vidět, že má bohaté zkušenosti z různých besed zejména ve školách, školkách nebo klubech a že tedy umí s mírným úsměvem nejen zaujmout svými postřehy, ale také sdělit svoje výhrady k danému textu. Druhým „porotcem“ nebo, chcete-li, lektorem byl Jiří

Janáček, dlouholetý středoškolský a vysokoškolský učitel, literární kritik a badatel, znalec historie libereckého divadla. Byli se Středou vrstevníci (ročník 1927), oba již tehdy několik let velmi čilí důchodci. Do třetice jsem tam byl já, oproti oběma pánům o víc než třicet let mladší (přesto jistě z pohledu účastníků taky už dědek). Ale fungovalo to na obou stranách, klub se dokonce rozrůstal, někteří účastníci přijížděli i z daleka – hlavně proto, že něco podobného ve svém městě neměli. Přibývaly i další almanachy a po vzniku Světliku mnozí své básně a povídky otiskli i tam. Postupem času někteří skutečně postoupili tak trochu do vyšších „literárních pater“, začali se zúčastňovat literárních soutěží, a dokonce publikovat vlastní knihy. Snad jim tedy mladistvá debatní zkušenost byla aspoň nepřímou užitečná. Proč tedy nějaké nepřímé pocity? Inu, mám trochu špatné svědomí, že jsem na klub po několika

letech přestal docházet, zaměstnávaly mě jiné povinnosti. Ale smutnější je, že z té naší trojice odešel nejprve v říjnu 2006 z pozemského světa Ludvík Středa. Jiří Janáček se zúčastňoval i nadále, ale postupně vedení i organizaci setkání

přenechal mladším lektorům. Je to svým způsobem zvláštní náhoda, ale zemřel v nedožitých 96 letech doslova v těchto dnech, kdy píšu tyto útržkovité vzpomínky... (*Nekrolog naleznete v dalším článku. Pozn. redakce*) Možná bych měl ještě zalovit v paměti a vzpomenout si na nějakou zajímavou příhodu, ale kon-

krtně se mi vybavuje jedna zvlášť zřetelná: Sešli jsme se plánovaně 11. září 2001, ale najednou, krátce po zahájení, přiběhla tehdejší vedoucí dětského oddělení knihovny paní Dáša Helsusová s větou, kterou ocituju doslova: „Možná právě začala třetí světová válka, teroristé napadli v letadlech Ameriku.“ Někdě z mladších, ale už tehdy technicky zdatných přítomných rychle na notebooku zachytil internetové vysílání, takže jsme vzápětí viděli – všichni viditelně vyděšení, nás tři nevyjímaje – známé, ale dnes už pozapomenuté obrázky hořících newyorských „dvojčat“. Nebylo to možná hned, ale dříve či později jsme si všichni uvědomili, že se opravdu změnil svět a že jsme se změnili a zvažněli všichni, mladí i starší. Ostatně, pokud si dobře vzpomínám, v dalších měsících se některý z klubu tak trochu z těchto pocitů „vypsal“ ve své tvorbě. A dnes? S odstupem snad tří desetiletí, kdy Literární klub začínal, musím napsat, že i ti tehdy mladí „náctiletí“ jsou dnes už dámy a pánové minimálně středního věku. Věřím však, že všichni by souhlasili, že to nebyla ani špatná a ani nudná setkání. Doufám, že svým dětem (nebo už i vnukům?) předali hodně z té lásky k literatuře, která jim zářila jak z očí, tak z vlastnoručně napsaných písmen a slov.

Vladimír Piša

Za Jiřím Janáčkem

Dne 14. února letošního roku zemřel v nedožitých 96 letech liberecký spisovatel, literární a divadelní kritik, historik a badatel, dlouholetý středo- a vysokoškolský učitel, významný člen různých organizací a sdružení a především moudrý a laskavý člověk Jiří Janáček.

Narodil se 7. 5. 1927 v jihočeské Blatné – tam je také pohřben. V rodném městě získal základní vzdělání, maturitu složil v roce 1946 na reálném gymnáziu ve Strakonici. Vystudoval Karlovu univerzitu, obor český jazyk a filozofie a pak působil jako středoškolský učitel v Novém Boru, Šluknově a Varnsdorfu. Do Liberce se přestěhoval v roce 1966 a zhruba tři roky pracoval jako redaktor tehdejšího Severočeského nakladatelství. V roce 1969 se vrátil k učitelské dráze, tentokrát v liberecké střední ekonomické škole, pozdější obchodní akademii – učil na ní až do roku 1990 převážně český jazyk, ale i jiné předměty. V letech 1990 až 2003 působil na Katedře českého jazyka a literatury Fakulty pedagogické TU v Liberci. Jako mladý kantor ve Varnsdorfu se stal vedoucím školního divadelního a recitačního sou-

boru. S divadelními amatéry už v padesátých letech začal připravovat literárně historická pásma, do Varnsdorfu se mu podařilo získat na besedy nejznámější české básníky a prozaiky šedesátých let. Také v Liberci ho veřejnost záhy začala poznávat jako autora komponovaných literárních večerů – soustředil se na českou literaturu 19. a 20. století, např. Karolinu Světlou nebo Karla Hynka Máchu, i na světové klasiky. Už od dětství Janáčka přitahovalo loutkové divadlo, v dobách pražských studií krátce po válce založil s několika přáteli maňáskovou skupinu a hrál také v loutkovém marionetovém divadle blatenského Sokola. Později se začal věnovat loutkovému divadlu a jeho historii v Čechách jako badatel, např. v roce 1988 završil mnohaletou práci nad odkazem blatenského loutkáře a spisovatele Jaroslava Průchy průkopnickou monografií o této osobnosti a v téže době vyšla také jeho studie *Amatérští loutkáři v Liberci 1918–1938*. Také jeho poslední větší publikované dílo, kniha *Kašpárkoviny* (2011), souvisí s J. Průchou – Janáček převyprávěl šest Průchových původních

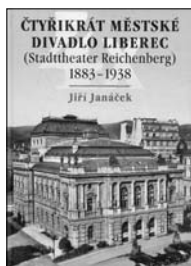

divadelních loutkových hříček o populárním Kašpárkovi. Mezitím publikoval řadu příspěvků a studií z dějin českého

a německého divadla – vyvrcholením pak byla v roce 2004 kniha *Čtyřikrát Městské divadlo Liberec (Stadttheater Reichenberg) 1883–1938*, na kterou navázal v roce 2010 soubor studií *Čtení o německém divadle v Reichenbergu*. Po roce 1990

jetonista a divadelní kritik 19. století, Poslední léta K. Světlé a J. Zeyera.

Jiří Janáček žil a pracoval přes padesát let v Liberci, byť se často a rád vracel do rodné Blatné.

se Janáčкова bibliografie výrazně rozrostla o řadu statí a divadelních a literárních recenzí v regionálním i celostátním tisku, takže prakticky každý týden se objevovaly jeho příspěvky v novinách, časopisech i odborných periodikách (Liberecký den, MFDnes, Lidové noviny, Týdeník Rozhlas, Zlatý máj, Tvar, Loutkář, Divadelní revue – i „náš“ Světlik.). Psal také doslovy k novým vydáním klasických děl české literatury 19. století – k jeho devadesátým narozeninám se zejména zásluhou liberecké Krajské vědecké knihovny podařilo vydat útlý soubor těchto doslovů (*Doslovy*, 2018). Připomeňme také některé jeho další publikace a studie: *Literatura pro děti a mládež* (skripta FP), *Fotografie Ladislava Postupy*, *Zamyšlení nad osudovým setkáním F. X. Šaldy s Evou Jurčinovou*, *Devět fejetónů o Karolině Světlé*, *Divadlo v čase nepohody (Německé divadlo v Liberci v letech 1934–1938)*, *Výspa porozumění (Český repertoár v Městském divadle v Liberci, 1883–1941)*, *Opomíjený Josef Kuffner, fe-*

*Jiří byl vzácný
a charismatický člověk,
jistě se najde mnoho
lidí, kteří na něho budou
vzpomínat, nevím
o nikom, koho by
zarmoutil nebo
rozezllil.*

Ještě před několika lety jsme ho mohli potkávat v hledištích libereckých divadel, kdy mu za celá ta desetiletí neuniklo snad ani jedno představení pro velké i malé diváky jak v Šaldově, tak Naivním divadle. Mohli jsme jen závidět trpělivost a vitalitu, s jakými studoval prameny zejména k divadelní historii jak v libereckém archívu, tak v dnešní Krajské vědecké knihovně, resp. v jejich předchůdkyních. V divadlech i knihovně sedával Jiří také v nejrůznějších porotách, připravoval literární pořady, a pokud mu síly a zdraví stačily, neodmítl nezištně poskytnout čas, vědomosti a zkušenosti. Od dětství byl také aktivním skautem a v různých obdobích činovníkem Junáka. Bohužel, pokročilý věk a přibývající zdravotní komplikace ho v posledních letech začaly nemilosrdně omezovat, až si nyní vybraly daň nejvyšší.

Vladimír Piša

Březen – měsíc čtenářů

V březnu jsme měli v knihovně pro každého něco! Po celý měsíc březen probíhala v naší knihovně, stejně jako v mnoha dalších knihovnách ČR, velká celostátní kampaň na podporu čtenářství a knihoven známá jako Březen – měsíc čtenářů. Motto letošního již 14. ročníku znělo Zpátky do knihoven. Pro letošní ročník jsme připravili ucelený literární program obsahující celou řadu atraktivních pořadů, akcí, výstav a soutěží pro různé věkové i zájmové skupiny, prostě pro každého něco!

Kampaň jsme zahájili v sobotu 4. března dopolední dětskou divadelní pohádkou Čert to vzal v podání souboru Čmukaři Turnov. Od 7. do 11. března se čtenáři na hlavní budově, pobočkách i v dětském oddělení mohli zapojit do oblíbené čtenářské akce Rande naslepo s knihou. 7. března se u nás uskutečnila unikátní česko-rakouská Slam Poetry show a 13. března jsme konečně pokřtili novou povídkovou knihu uznávané romské autorky Ireny Eliášové.

Tentokrát si přišla na své i odborná veřejnost. 14. března proběhla konference Čtení – cesta ke vzdělání na téma Knihovny a školy – táhneme za jeden provaz, která se konala v rámci krajského projektu NAKAP II. Ještě ten samý den odpoledne se u nás opět otevřela oblíbená Burza knih a časopisů, v nabídce byla i skripta, cizojazyčné knihy a hudba. Na

15. 3. si pro nás společnost Aperta s. r. o., připravila přednášku O čtení, pohádkách a vzniku identity o tom, jak se identita formuje právě čtením.

A v samém závěru kampaně v pátek 31. března dostali slovo současní autoři našeho regionu na česko-polském pomezí. Liberecký autorský kruh LAK u nás spolu s polskými autory pokřtil novou společně vydanou česko-polskou čítanku Z obou břehů. Poslední pátek v březnu patřil také tradičně dětem – uskutečnilo se pro ně u nás oblíbené přespávání v knihovně pod názvem Noc s Andersenem.

Po celý měsíc se navíc děti mohly zapojit do soutěže Rozuteklé obrázky v Knihovně pro děti a mládež, v níž měly za úkol poznávat, do které knížky patří zatoulané literární postavy. Na profilu knihovny na sociální síti Facebook jsme zveřejni-

li každý pátek nový úkol v hravé soutěži o Literárních „fake news“ Liberecka. A milovníci audioknih si mohli vychutnat výstavu Nečtu! Poslouchám před Hudební knihovnou, která nás přenesla do světa mluveného slova a literatury na audioknihách.

Součástí Března – měsíce čtenářů byla také jako vždy soutěž Čtenář roku, v níž

jsme letos hledali toho nejvěrnějšího čtenáře, tedy čtenáře, který naši knihovnu v uplynulém roce navštěvoval nejvíce. Ten nejvěrnější čtenář z knihoven v Libereckém kraji nás posléze bude reprezentovat v celostátním klání soutěže.

Marcela Freimuthová

Sdílené čtení St. Gallen – Liberec

Shared Reading (SR = sdílené čtení) pořádá knihovna v St. Gallen (Bibliothek Hauptpost: Kanton- und Stadtbibliothek St. Gallen) pravidelně dvakrát v měsíci „naživo“, tedy s osobní účastí zájemců. Pro nás „vzdálené“ zájemce se uskutečňuje prostřednictvím platformy ZOOM ve virtuálním počítačovém světě. Tím je také dána kapacita – max. 12 účastníků. Princip je vždy stejný:

knihovnice, která celým setkáním provází, vybere a připraví text, který se odhalí až při setkání. I v objevování neznámého textu spočívá kouzlo společného čtení. Čte se nahlas po částech a poté se o přečteném diskutuje. Žádný názor nemůže být z principu špatný [rozuměj chybný], postupně tedy padají bariéry a výměna názorů a myšlenek proudí celkem přirozeně. Knihovnice posouvá diskuzi kupředu. Na závěr je zpravidla zařazena ještě báseň – ve světě metafor se už vůbec fantazie může rozjet naplno!

Myšlenku sdíleného čtení dovezly do naší knihovny kolegyně v roce 2021 z návštěvy ve švýcarských knihovnách, kdy se setkaly s paní Judith Meier, která SR v knihovně St. Gallen pořádá. Moje představivost začala pracovat na plné obrátky, přesto jsem těžko odhadovala, jak taková akce probíhá. Ale chuť vyzkoušet ji byla velká a díky podpoře tehdejší rakouské lektorky Sandry a jejího

partnera jsme si domluvili první online čtení. Korespondence se švýcarskou knihovnou obsahovala velké množství otázek z mé strany. Paní Judith však má velkou dávku trpělivosti a vysvětlovala a vysvětlovala. Domluvili jsme termín virtuálního setkání, můj úkol spočíval v zajištění několika německy mluvících účastníků. Získala jsem dvě kolegyně z Polska, které obě pracují v poznaňské rakouské knihovně a několik studentů z katedry germanistiky Technické univerzity v Liberci. Téměř polovinu osazenstva pak tvořily účastnice ze Švýcarska. V den konání jsme obdrželi link na ZOOM-Meeting a text, který nemá

být dopředu otvírán. Některý z účastníků se vždy zhostil úkolu přečíst nahlas část textu a pak jsme o přečteném diskutovali. Je zajímavé, jak různé pocity a názory může jeden a ten samý text (nebo jen jedna věta) vzbuzovat. Přišlo mi to velmi obohacující: na text samotný nahlížíte najednou z různých úhlů, na které sami prostě nepřijdete. Samozřejmě ne vždy se vším se musíte stotožnit, ale o to ani nejde.

Od první informace proběhla již dvě online čtení, pořádaná pro naši knihovnu. Příští virtuální meeting se koná 28. 2. 2023 od 19.00 hodin, tentokrát se studenty z TUL.

Pokud by Vás akce zaujala a chtěli byste SR vyzkoušet, přihlaste se na e-mail sanetrnikova@kvkli.cz. Při dostatečném počtu zájemců bychom uspořádali další čtení pro veřejnost.

K účasti potřebujete chuť strávit čas s neznámým textem a neznámými lidmi, znalost němčiny (je třeba porozumět čtenému textu a mluvit o něm) a technické podmínky (připojení k internetu s kamerou a mikrofonem a SW nebo aplikaci ZOOM, která je volně ke stažení do PC nebo do mobilu).

Martina Sanetrníková

Akce knihovny

Nečtu! Poslouchám

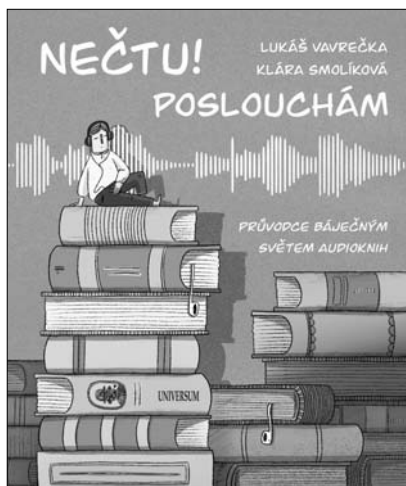
Během března Měsíce čtenářů byla k vidění ve 4. patře před Hudební knihovnou putovní výstava **Nečtu! Poslouchám**.

Klára Smolíková spolu s Lukášem Vavrečkou vydali publikaci s lehce provokativním názvem „Nečtu! Poslouchám“, aby upozornili na báječný svět audioknih. Na 13 panelech mohli čtenáři obdivovat obrazy talentované Kateřiny Illnerové.

Výstava komiksovým způsobem představila výhody i úskalí poslechu knih, historii záznamu mluveného slova, audioknihy v knihovnách nebo potenciál audioknih pro rozvoj čtenářství u dětí.

Návštěvníci knihovny se mohli potěšit vtipnými scénkami ze života milovníků audioknih, audioknižních režisérů, herců, redaktorů či recenzentů.

Hudební knihovna

Zpráva o první mezinárodní slampoetry Rakousko - Česká republika

Výborné, super, paráda!! To byly první reakce od nadšeného publika po skončení akce. Díky podpoře rakouského Ministerstva zahraničí (BMeiA) zprostředkované Rakouským kulturním fórem Praha mohl Liberec začátkem března uvítat poprvé v historii slamu umělce z Rakouska a České republiky ve vzájemném duelu. A zrovna v Krajské vědecké knihovně! Na to jsme právem hrdí.

Večer moderoval ostřílený Anatol Svahilec (kdo slampoetry sleduje, ví, že byl Mistrem slamu ČR v roce 2014) tentokrát v nápadité německo-české jazykové mutaci. Už jen jeho moderace byla

neopakovatelným zážitkem. Jako první vystoupil Rakušan z Lince David Samhaber. Jeho kadence slov je skutečně obdivuhodná. Další v pořadí byla Ryška Riot, česká slamanka, která se tematicky

zaměřila na bývalé Sudety, kde prožila část svého života. Katharina Wenty z Vídně předvedla skvělý výkon s pohybovými scénami, které její lyrický text o vztazích vhodně doplňovaly. Tukan je známou personou české slamové scény, jeho texty nepostrádají hloubku ani vtipnou nadsázkou, a ani tentokrát nezklamal. A v závěru vystoupila slamerka Anna-Lena Obermoser ze Štýrského Hradce,

ale původem z alpské oblasti Pinzgau, o jejíž dialekt se opřela a její výstup jasně dokázal, že i němčina (byť v nářečí) dokáže být velmi melodickým a zpěvným jazykem a zároveň, že nejen my, kdo se němčinu učíme jako cizí jazyk, ale i rodilí mluvčí se v některé „specifické němčině“ občas ztrácejí.

Celkovou vítězkou mezinárodního klání v Liberci se stala Rakušanka Katharina Wenty. Překvapivě tedy zvítězila na české půdě se slamem v němčině, což dokazuje, že ani v disciplíně, kde je jazyk a text podstatnou součástí vystoupení, nemusí být jazyková bariéra na překážku silnému zážitku. Ale o vítěze tu vůbec nešlo – bylo to setkání dvou blízkých kultur, lidí, kteří si ve svém oboru rozumějí a svůj um dokáží předvést a předat i publiku. Zkrátka nepřišli ani ti, kdo němčinu neovládají. Všechny německé texty byly přeloženy a souběžně promítány na plátno vedle pódia. Pro tuto příležitost jsme přebudovali čítárnu denního tisku na malou neformální scénu, pro tento druh akce jako stvořenou.

Druhý slamový večer v Brně se nesl ve stejném duchu – atmosféra v supermoderním „konferenčním sále“ byla velmi uvolněná a vstřícná. Publikum reagovalo na každý podnět a chvílemi se zdálo, že

se slamery i dýchá. Tentokrát se výstupy nebodovaly, ale všichni sklízeli obrovský a zasloužený potlesk. Rakušané přednesli texty z předchozího večera s připravenými překlady, Tukan a Ryška Riot zareagovali na aktuální datum a oba věnovali jeden ze svých slamů svátku žen. Anatol Svahilec si (stejně jako v Liberci) pro svůj druhý předskokanský výstup zvolil formu improvizovaného slamu – nechal si z publika „nadhodit“ tři slova, která pak zakomponoval na místě do nového slamu. Tematicky požadoval

od publika germanismy – v Liberci básnil na slova sprechende hadr, fajnsmekr a sichrhajksa, v Brně to byly erteple, kiska a šnuptychl. A jako vždy při slamu emocemi se nešetřilo – chvíli tekly slzy smíchu, chvíli naskakovala husí kůže. Bylo vidět, že se všichni dobře bavili – na jevišti i v hledišti.

Takže shrnuto a podtrženo: akce to byla neotřelá, zábavná a obohacující, která modernímu prostoru knihovny tolik sluší!

Martina Sanettníková

Z regionu

Udílění cen Nejlepší knihovna Libereckého kraje roku 2022. Setkání knihovníků Libereckého kraje

V předvánočním čase bývá zvykem všech knihovníků a knihovnic v Libereckém kraji se sejít k tradičnímu Setkání knihovníků Libereckého kraje v Krajské vědecké knihovně v Liberci. Ani letos tomu nebylo jinak – v úterý 29. listopadu se tedy velký sál knihovny zaplnil zhruba 60 účastníky z řad knihovníků i zřizovatelů knihoven. K tradičním pořadatelům akce – Regionální organizaci Svazu knihovníků a informačních pracovníků ČR a Krajské vědecké knihovně v Liberci – se v letošním roce připojil i Liberecký kraj. Již popáté se totiž udělovalo ocenění Nejlepší knihovna Libereckého kraje a vyhlášovatelem soutěže je právě Liberecký kraj ve spolupráci s Krajskou vědeckou knihovnou v Liberci. Protože předchozí udělování této ceny v roce 2020 bohužel nemohlo proběhnout z důvodu pandemie COVID-19, byla událost napjatě očekávána všemi knihovníky v kraji.

O ocenění Nejlepší knihovna Libereckého kraje

*Úvodní slovo Dany Petrádové (vlevo)
a Jitky Šedinové*

Cena Nejlepší knihovna Libereckého kraje se uděluje jednou za dva roky jako vyjádření uznání knihovnám za jejich činnost, zásluhy o rozvoj veřejných knihovnických a informačních služeb a rozmach

kulturního života obcí a měst. Oceněné knihovny – vždy jedna z každého okresu Libereckého kraje – obdrží diplom a finanční odměnu ve výši 10 000 Kč. Soutěž v Libereckém kraji proběhla poprvé v roce 2014.

Jak probíhá hodnocení soutěže?

Výběr vítězných knihoven má jasná pravidla. Každá z pověřených knihoven v jednotlivých okresech – tedy Krajská vědecká knihovna v Liberci, Městská knihovna v České Lípě, Městská knihovna v Jablonci nad Nisou a Městská knihovna v Semilech – předloží hodnotící komisi tři návrhy. Z nominací je potom hodnotící komisi vybrána jedna vítězná knihovna z každého okresu, tedy čtyři knihovny za celý Liberecký kraj. Hodnotící komise je složena ze zástupců Libereckého kraje, Krajské vě-

Společná fotografie vyznamenaných knihoven a jejich zřizovatelů – zleva Mgr. Tomáš Chrtěk, Helena Soukupová, Michal Scheidl, Hana Ševčíková, Jitka Šedinová, Květa Vinklátová, Dana Petryášová, Eva Kraumanová, Jaroslav Votýpka, Lucie Voláková, Markéta Jůnová

decké knihovny a každé z pověřených knihoven a tento rok se sešla nad nominacemi 20. října 2022. Mezi základní kritéria výběru patří například kvalita výpůjčních služeb, komunitní a společenská role knihovny v obci, prostory knihovny i aktivita jejích pracovníků. Při výběru knihoven pomáhá i fotodokumentace a především osobní znalost knihovny a zkušenost s prací knihovníka či knihovnice.

Vítězné knihovny z roku 2020

Při posledním udělování cen v roce 2020 cenu za Nejlepší knihovnu Libereckého kraje obdržely Místní knihovna Žandov (za okres Česká Lípa), Městská knihovna Železný Brod (za okres Jablonec nad Nisou), Místní knihovna v Hlavičce (za okres Liberec) a Městská knihovna Vysoké nad Jizerou (za okres Semily).

Kdo získal diplom Nejlepší knihovna Libereckého kraje v roce 2022?

Během slavnostního předávání cen byly oceněny tyto knihovny Libereckého kraje:

ZA OKRES ČESKÁ LÍPA

Obecní lidová knihovna Okrouhlá
knihovnice Eva Kraumanová

Obec Okrouhlá patří ke středním obcím Českolipska, žije zde 591 obyvatel. Obecní lidová knihovna sídlí uprostřed obce v budově obecního úřadu, kde do roku 2019 obývala jednu místnost. V roce 2019 získala knihovna navíc k dispozici další místnost, do které bylo umístěno samostatné oddělení pro děti. Oddělení pro děti bylo vybaveno novými regály a nezbytným mobiliářem vhodným pro akce s dětmi, nechybí zde ani

dataprojektor pro příležitostné prezentace a přednášky. Knihovnice je velmi aktivní, pořádá pravidelná setkávání žáků základní i mateřské školy s knihovnou, setkání rodáků Okrouhlů, zpívání s kytarou, výtvarné dílny, cestopisné přednášky, pasování prvňáčků na čtenáře a další. V minulém roce toto vše bylo z důvodů

*Knihovnice Eva Kraumanová
a starosta obce Jaroslav Votýpka*

protiepidemických opatření velice omezeno, ale i tak se uskutečnilo 8 kulturních a vzdělávacích akcí pro veřejnost.

ZA OKRES JABLONEC NAD NISOU

Místní knihovna Jílové u Držkova
knihovnice Markéta Jünová

Jílové u Držkova je se svými 225 obyvateli jednou z nejmenších obcí Jablonecka, která zřizuje vlastní knihovnu. Od roku 2018 převzala knihovnu do péče paní Markéta Jünová, zároveň administrativní pracovnice obecního úřadu. Knihovna od té doby plní výborně svou komunitní roli a pořádá či spolupřádá takřka všechny kulturní akce malého rozsahu v Jílovém. V dubnu roku 2020 se společně s hasičskou klubovnou a obecním úřadem přestěhovala do nově

*Knihovnice Markéta Jünová (vlevo)
a místostarostka obce Lucie Voláková*

rekonstruovaných prostor, kde nyní sídlí s obecní hospodou a sokolovnou. Do knihovny dochází 24 čtenářů, z toho 10 dětí, tedy 10 % populace. Po nutné masivní probírce fondu knihovna disponuje zhruba 2 000 svazky, které doplňují výměnné soubory. Novinky z knihovny mohou čtenáři najít na stránkách obce i na facebookové stránce knihovny.

ZA OKRES LIBEREC

Místní knihovna ve Višňově
knihovnice Hana Ševčíková

Ve Višňově žije 1 376 obyvatel, z tohoto počtu je registrováno 43 čtenářů. Knihovna se nachází v blízkosti obecního úřadu, kde sídlí v přízemní budově společně s mateřským centrem a prodejnou potravin a je tudíž bezbariérová. Na přelomu roku 2021 a 2022 se podařilo zrekonstruovat jednu z místností knihovny, kde je umístěno dětské oddělení. Tato místnost byla kompletně vybavena novým nábytkem, v dalších letech by zřizovatel chtěl postupně obnovit i zbývající prostory knihovny. Knihovnice paní Ševčíková se zaměřuje především na práci s dětmi. Velmi

aktivně spolupracuje s místní mateřskou a základní školou, zapojuje se do celostátních projektů na podporu dětského

*Knihovnice Hana Ševčíková
a starosta obce Michal Scheidl*

čtenářství (Noc s Andersenem, pasování prvňáčků na čtenáře) a při vytváření programů také spolupracuje s MAS Frýdlantsko. Místní knihovna ve Višňově obdržela za svou výbornou činnost v roce 2022 Diplom za moderní knihovnické a informační služby v rámci soutěže Vesnice roku Libereckého kraje a vysloužila si tím nominaci do soutěže Knihovna roku 2022. Vítězství v soutěži Nejlepší knihovna Libereckého kraje v okrese Liberec je tak zcela zasloužené.

ZA OKRES SEMILY

Obecní knihovna Studenec

knihovnice Helena Soukupová
a Ludmila Tauchmanová

Z celkového počtu 1 855 obyvatel obce je 279 čtenářů, což činí 15 % obyvatelstva. V roce 2021 knihovna obsloužila 1 391 návštěvníků, kteří uskutečnili více než 5 000 výpůjček, čímž se řadí mezi nejnavštěvovanější obecní knihov-

ny v semilském regionu. Vedle výpůjčních služeb nabízí různé tematické besedy a výstavy v prostorách přilehlé galerie, např. čtení poezie s vernisáží výstavy fotografií. Knihovna je umístěna v přízemí obecního úřadu ve Studenci a tímto vhodným umístěním se stala pomyslným středobodem kulturního života v obci. Před rekonstrukcí v minulém roce byla knihovna rozdělena do dvou místností, rekonstrukce přinesla rozšíření o další místnosti a dala tak vzniknout zázemí s klidovými zónami pro dětské i dospělé čtenáře. Nové prostory nesou potenciál na zábavné a vzdělávací programy. Knihovnu obsluhují dvě knihovnice, které za 21 let svého působení přivedly ke čtení mnoho obyvatel obce

*Knihovnice Helena Soukupová
a starosta obce Tomáš Chrtěk*

z řad dětí i dospělých a obohatily společenský život obce pořádáním desítek kulturních a vzdělávacích akcí. Aktivně se zajímají o novinky a trendy, jako je *fantasy* nebo literatura young adult.

Všem oceněným knihovnám upřímně blahopřejeme!

Michaela Staňková

V roce 2023 v knihovnách s mediální gramotností

V letech 2023 a 2024 se české knihovny budou věnovat tématu mediální gramotnosti. Kde se myšlenka jednotných komunikačních témat knihoven vzala a jak ji mohou knihovny využít?

Systém komunikačních témat

Myšlenka jednotné celoroční kampaně pro všechny knihovny vznikla v roce 2019. Kampaň by měla vždy podpořit větší celostátní knihovnické akce, oslovit lépe veřejnost i média a zároveň propagovat v každém roce nějaké téma důležité pro knihovny. Knihovny bez ohledu na svou velikost nebo specializaci tak mají příležitost nejen seznámit veřejnost s novým tématem, ale také rozvinout a posílit svůj potenciál. Poprvé bylo toto jednotné komunikační téma využito v roce 2020. Od roku 2021 pak bylo domluveno, že se téma vždy rozdělí do dvouletého období – v prvním roce bude komunikováno mezi knihovníky, ve druhém roce směrem k veřejnosti. Cílem také je, aby se na konci tematického období téma stalo trvalou součástí činnosti a plánů knihoven.

V letech 2021 a 2022 se jako již dvouleté téma prezentovala udržitelnost v knihovnách. Téma bylo zvoleno s ohledem na aktuální problémy, které řeší celý svět. Pro knihovny jako instituce se společenským závazkem by mělo být samozřejmé postavit se čelem velkým společenským výzvám současnosti.

Rozumíme médiím

Jako další téma byla zvolena mediální gramotnost. Byla vybrána s ohledem na dění v mediálním světě posledních let

a také proto, že to byly knihovny, které se staly pro velkou část české veřejnosti branou do světa Internetu. Měly by to tedy být i knihovny, kdo nabídne veřejnosti pomocnou ruku v tom, jak se ve světě médií orientovat.

Téma bude opět dvouleté, rozprostřené do let 2023 a 2024, a mnoho věcí je ještě v přípravě. Záchytným bodem by měl být web konceptce.knihovna.cz, kde se k tématu dá už nyní najít mnoho informací, aktualit a pozvánek. K tématu už také vznikl plakát, kde mohou knihovny najít základní informace a pár tipů, jak dál.

Strategickým partnerem tématu je Nadace OSF, která již druhým rokem podpořila veřejné knihovny svou grantovou výzvou určenou na podporu pořádání aktivit, které rozvíjejí mediální, digitální a informační gramotnost.

Co mohou knihovny nabízet?

Zda a kdy se knihovna připojí k celoroční kampani, záleží jen na ní. Možností zapojit se je mnoho:

- > využít nabídku partnerů (např. společnosti Elpida) a objednat si akci pro veřejnost na klíč
- > proškolit kolegy, využít hotové metodiky a pustit se do vlastních kurzů
- > začít hloubkovým studiem (bohatý studijní materiál najdete např. na <https://konceptce.knihovna.cz/medialka/>) a zatím si to nechat projít hlavou

Jak dál s komunikačními tématy

V tuto chvíli už se sbírají návrhy pro další jednotné téma knihoven do dalších let. Téma by mělo být přitažlivé pro knihovníky a zároveň důležité pro

společnost. Mělo by odpovídat na otázku, co je smyslem činnosti knihoven i kam mají směřovat. Pokud máte dobrý nápad, neváhejte se o něj podělit!

Michaela Staňková

Tvoří knihovníci a přátelé knihovny

Knihovníci se baví a tvoří – na téma: Kávovar v Büro

Legenda: Po dlouhých šesti týdnech byl po servisní opravě opět dán pracovníkům knihovny k dispozici sdílený kávovar zn. Krups. Kancelář ředitelky vyzvala správu budovy, aby tuto skutečnost oznámila vhodným způsobem zaměstnancům v interní mailové komunikaci...

———— DAVID JECH ————

Správa budovy

SLÁVA, SLÁVA, SLÁVA,
NA VĚDOMÍ SE DÁVÁ,
ŽE SE OPĚT VAŘÍ KÁVA.
DNEŠNÍM DNEM TU KONČÍ ŽAL,
NEB OPRAVEN BYL KÁVOVAR.

VAŠEK KŘÍČEK

vedoucí Bibliografického oddělení

My jsme nesmutnili,
neb kávu jsme nevařili.

HELENA SYROVÁTKOVÁ

Informační služba a projekty

Nejlepší dne toho zprávou,
že obcerstvim se dobrou kávou.
Já píšu to jak Karel Hynek
a dám si hnedle dvojí hrnek.

LIBOR SCHIFFNER

vedoucí DTP studia

Chceš-li slávu ještě větší,
vem žárovku, spíše lepší.
Chybí nám na WC pánském,
tak nečekej, ať je tam dřív,
než nový pán na zámku lánském.
... nebo paní?

MAREK SEKYRA

vedoucí Všeobecné knihovny

Jaképak s tím medle...
Nám chybí papír,
ne toaletní,
ale A4,
tak příleťní...

EVA HÁJKOVÁ

asistentka ředitelky a personalistka

Pokyn dostal Chudák Básník:
„Vytvoř báseň o kávě...“
Nic netuše, Básník básnil,
leč hlas praktický jej povolal.
Básník Skladník, Skladník Básník
o kávě snil,
leč osud jeho?
Žárovka, papír... zmar.

KATEŘINA ŠIDLOFOVÁ

PR a marketing

Ale kdeže, jaký zmar!
Vždyť kávovar je velký dar!
Práce byla, je a bude,
tak ať káva teče všude!

PAVEL ŠULC

Hudební knihovna

Jen si dejte, ať jste šťastní.
já si nosím kávu vlastní.
Na tu stejně žádná nemá.
Je to: Jacobs, Velvet Crema.

RENATA SVOBODOVÁ

Hudební knihovna

Kolego, nic nehoň,
k ranní kávě v klídku přivoň.
Pěna bude jistě hustá,
Já si vychutnám svou kávu – Dolce Gusta.

FRANTIŠKA DUDKOVÁ

PÁRYSOVÁ

Všeobecná knihovna

David nám zvedá náladu,
však otázku mám, při níž tuhne smích,
bude-li nutno každou závalu
hlásiti rovněž ve verších?

EVA HÁJKOVÁ

asistentka ředitelky a personalistka

Padá – padá – padá
evakuační plán padá.
Může být, že přijde Den,
kdy bude na stěny chodby A
znovu přilepen?

DAVID JECH

Správa budovy

ŽE JÁ BLOUD RADŠÍ NEBYL ZTICHA,
TEĎ JE POZDĚ HONIT BYCHA!

APOLOGIE

Petra Mužáka

1. část

Františka Dudková Párysová

Je tomu už 160 let, co se odehrál „román lásky a cti“ mezi Janem Nerudou a Karolinou Světlou (vlastním jménem Johanou Mužákovou), a jejich příběh dodnes nepřestává rozněcovat fantazii. Co by se stalo, kdyby se tehdy Karolina rozhodla pro život s Nerudou?

Petr Mužák – 1848, kresba J. Myslivečka

Ve stínu dvou literárních velikanů se krčí spisovatelčin manžel Petr Mužák. Zmínky o něm se většinou odbydou několika řádky: že to byl muž naprosto průměrný, puntičkářský, nudný suchar, jehož největší vášní bylo ořezávání tužek. Že se ke své geniální manželce vůbec nehodil a jejich manželství bylo nešťastné.

Ale přesto...Něco na tom chlápkovitý být muselo! Johana si jej vzala dobrovol-

ně. Ba co víc, musela si na rodičích sňatek vyvzdorovat. Po Mužákově boku pak prožila čtyřicet let. Přiznám se, že černobíle laděné úsudky mě už ze své podstaty provokují k polemikám a ke zkoumání, jestli to všechno nebylo přece jen trochu jinak. Jaký byl vlastně charakter a životní příběh manžela slavné ženy, podještědského rodáka, profesora Petra Mužáka?

Narodil se 10. března 1821 ve Světlé pod Ještědem jako syn rychtáře Jana Mužáka a jeho manželky Barbory. Jeho rodný dům, statek, který stával u silnice v těsném sousedství kostela sv. Mikuláše, byl ve 40. letech 20. století zbourán a nahrazen jiným. Petrovo narození bylo pro rodiče, zejména pro otce, velkým zklamáním. Měli už šest synů a doufali, že tentokrát to bude dcera. „*Jak se bude chlapec jmenovat?*“ ptala se porodní bába novopečeného otce. „*Pro mne si mu říkejte Petr nebo Pavel,*“ houkl rozmrzele Jan Mužák a odešel z domu. „*Tak mu teda dáme říkat Petr. Svatý Petr má klíče a zamyká bránu, on žádného chlapce už do statku nepustí, jen děvčata.*“ A skutečně, do rodiny přibýly pak už jen dvě dívky. Petr to ze všech Mužákovců dětí

dotáhl nejdál. Byl bystrý, snadno se učil, od mládí projevoval velké výtvarné nadání. Při zkoušení však trpěl trémou a mnohdy odpovídal popleteně. Proto se do knihy cti, kam se zapisovali vzorní žáci, dostal až ve vyšším ročníku. Na radu světského pátera Fortunáta dali rodiče nadaného syna na studia, i když to znamenalo velké výdaje. Čtrnáctiletý Petr začal navštěvovat německou hlavní školu v Liberci, přes týden bydlel u vzdálených příbuzných v Růžodole a na víkend se vracel domů. Měl výborný prospěch a profesori mu doporučovali ve studiích pokračovat v Praze. To byla věc v Podještědí zcela mimořádná. Petr velmi toužil studovat v Praze, nicméně se zdálo, že bude muset kvůli nedostatku financí na svůj sen rezignovat. Nakonec mu vypomohl bratr Josef, který ve Světlé provozoval krejčovskou živnost.

Petr v Praze na německé vzorné hlavní škole vystudoval gramatický obor a také kreslení a krasopis. Získal oprávnění vyučovat nejprve na trojtřídních, později i na čtyřtřídních hlavních školách. Nepodařilo se mu však získat žádné místo, proto ještě pokračoval ve studiích matematiky a mechaniky na pražské polytechnické škole. Na konci prvního ročníku propadl, ale v dalších letech už si vedl znamenitě.

Během studií se Mužák ve Fastrově kavárně seznámil s českou vlasteneckou společností. Byl jako u vytržení. Začal číst české noviny a navštěvovat knihovnu. „*Když jsem tam poprvé přišel, slyším, že si někdo přeje Jungmannův slovník. Můj Bože, pomyslí jsem si, copak my máme nějaký český slovník? No ten já si také vypůjčím!*“, *Který díl? ptal se knihovník. Kriste Pane, teď jsem byl teprve u vidění. Copak*

je ten slovník tak veliký, že má více dílů?“ vzpomínal po letech Mužák. Zjistil, že sice ovládá dokonale francouzštinu a němčinu, částečně také angličtinu, ale ve své mateřštině má rezervy. Byl zvyklý mluvit v podještědském nářečí, ale ve spisovné češtině pokulhával. Proto dva semestry navštěvoval jako mimořádný posluchač univerzitní přednášky o české gramatice a literatuře. Rovněž chodil na přednášky Pomologického spolku. Pěstování stromů a květin bylo jeho celoživotní zálibou. Petr byl také hudebně nadaný, výtečně hrál na klavír a rád zpíval. Měl krásný hlas a mnozí mu radili, aby se věnoval divadlu. Petr to však rozhodně odmítal, patrně kvůli ostýhavé povaze. A v neposlední řadě byl i dobrým tanečníkem.

Na živobytí si přivydělával tím, že dával soukromé hodiny (kondice). Díky nim se dostal i do rodiny své budoucí manželky. Rottovi hledali pro své dcery Johanu a Žofii učitele hry na klavír. Johana prý Petra od první chvíle zaujala. „*Toble škudle musí být moje,*“ pomyslel si údajně, sotva ji spatřil. Dovolím si toto tvrzení, které uvádí Mužákova neteř Anežka Čermáková-Sluková, zpochybnit. Karolina Světlá ve svých memoárech tvrdí, že poznala Mužáka v roce 1843. Pokud se nemýlí v dataci, stála před dvaadvacetiletým mladíkem třináctiletá dívka, napolo ještě dítě. A za druhé – těžko věřit, že by se plachý, skromňoučký venkovánek odvážil pomýšlet na dcerku ze zámožné měšťanské rodiny. Na Johanu nový učitel valný dojem neudělal. Snila o ideálu, rytířském hrdinovi, který se podobal Španělovi, vymalovaném na jejím vějíři, zatímco před sebou viděla růžolícího horala v zeleném kabátci

Mužákův rodný dům

s červeným šátkem kolem krku, bez vybraných společenských způsobů. Sám Mužák po letech s humorem vzpomínal na své přešlapy v etiketě, k níž nikdy neměl příliš talentu. *Jak často býval tou kterou milostpaní nebo milostslečnou v domě, kde vyučoval, štiplavě pokárán, že neodnesl sedadlo, jehož byl u oběda použil, že nenalezl vždy vhodného titulu při oslovování, že nepolíbil ruku, kdy se slušelo a patřilo a tak dále! Ale za to býval vždy od služek oceňován, že si přede dveřmi na rohožce velmi pečlivě otírá boty, že nepomačká ni ubrousku ni nepotřísní ubrusu, a nesou-li plnou náruč talířů nebo sklenic, že jim běží otevřít dveře, jako by jim byl roven.* Johanka nad ním ohrnovala nos, když se bez upejpání pustil s dravou chutí na nabídnutého oběda. Rozhodla se, že toho neotesance pořádně potrápí a chovala se k němu neuctivě. Svůj postoj přehodnotila, až když od rodičů slyšela, že Petr

často mívá pouze jeden bochník černého žitného chleba (komisárku) na dva dny. V jídle se odbývá, aby co nejvíce ušetřil a peníze mohl poslat rodičům na přilepšenou. (Skromnost a spořivost vydržela Petru Mužákovi po celý život). Brzy si ji získal nejen svou povahou, ale také tím, že jí ukázal krásu české řeči. Ačkoliv se u Rottů mluvilo německy, rodiče svolili, aby Mužák učil dívky česky, a díky němu se obě sestry Rottovy nadchly pro vlastenectví. To bylo po celý život jedním z nejsilnějších pout mezi manželi Mužákovými. Světla se ke stáru vyjádřila k otázce, proč si vzala Mužáka: „*Poněvadž byl nejvlastenečtější ze všech mých nápadníků. A kdyby se byl přihlásil vlastenečtější, pak bych si bez všech okolků vzala toho.*“ Chladně znějící odpověď je spíše stylizací do podoby nějaké románové hrdinky, které je vlast nade vše, než realitou. Stačí nahlédnout do Johančiných

Karolina Světlá 1848

deníkových zápisků z roku 1847 a není pochyb, že její srdce planulo pro onoho jednoho jediného:

„Co bych také mohla potom psáti? Že nesmírný bol svírá srdce mé? Že bych bolesti nad loučením úpěla? O to jsou velmi neradostné, neutěšené věci, a nač je teprve popisovati, vždyť Ty to víš, jak rozžehnání bolí! ... Ale není to ukrutná bolest, ale hluboká vroucná litost... Jestlipak tě ještě jednou uvidím? Jestlipak ještě jedinké milostné slovo z úst Tvých uslyším? Bratře, ty můj milý bratře, já Ti ani říci nemohu, jak vroucně Tě miluji, arci jen co bratra, nebo Ty jsi strážný duch, bez Tebe bych se byla oddala této duši usmrcující myšlence, že jen v hrobě jest volno a hrob že jediným mým cílem. Ten svět mě arci ještě mrzí, ale vždyť Ty také na něm žiješ a nad Tebe šťastnější bych nikdy býti nechtěla, ach vzala bych radostně každou strast, každou bolest, ana na Tebe čeká, na mě, radostně bych pro Tebe a za Tebe všechno zkusila... neb bez Tebe, co jest život?“

Ačkoliv Johana Petra nazývá bratrem, její vášnivá slova prozrazují, že do něj byla po uši zamilovaná. Utápěla se v zoufalství, jednak z vrozené přepjatosti, jednak proto, že nevěřila, že by jejich láska mohla mít šťastný konec: *„Ty mne nikdy nezapomeš a já Tebe také ne... nikdy... Budu-li mítí někdy manžele, tak přece Ty v srdci mém přednost mítí budeš, a on se nad tím hořiti nesmí, neb... miluji Tě pro jiný, blaženější svět...“* Rottovi si pro dceru představovali lépe zajištěného nápadníka. Mužák v letech 1844–1848 učil na německém soukromém dívčím ústavu Marianny Albrichtové, poté rok působil na české vzorné hlavní škole, zvané Budeč. Málo mu bylo platné, že jej na obou ústavech chválili jako schopného a oblíbeného pedagoga, jeho hmotné poměry nebyly valné. Až když byl jmenován profesorem kreslení a pravopisu na první státní české reálce (1849), finančně si polepšil a po několika letech získal i definitivu.

Vidina zajištěné existence mu dodala odvahy a 10. 6. 1848 na slovanském bále na Žofině Johanu požádal o ruku. *„Mám slíbeno místo na prvním českém národním ústavě, zaseptal můj průvodčí a s pohledem,“ v němž se zrcadlil pro mne v té chvíli svit všech nad námi světů. „Snad dovoli vaši rodiče...“ Nedořekl, neboť já jsem více v tváři zahořela než tam nad Prahou ta ranní záplava,“* vzpomínala Světlá. Na svatbu si ovšem museli ještě několik let počkat. Mezitím se Johana seznámila s řadou českých vlastenců, např. s J. K. Tylem nebo s Boženou Němcovou, která se stala její přítelkyní. 7. 1. 1852 si Petr s Johanou v dominikánském kostele v dnešní Husově ulici řekli své „ano“.

Polákům bychom měli věnovat víc pozornosti. Rozhovor s Martinem Veselkou

Aktuální číslo Světliku věnujeme dvěma hlavním tématům – ohlédnutí za dvacetiletou érou tohoto časopisu; a také představení právě vycházející česko-polské čítanky autorů Euroregionu Nisa nazvané *Z obou břehů – Z obu brzegów*. Právě na tuto publikaci a obecněji česko-polské vztahy jsme se zaměřili v rozhovoru s polonistou, překladatelem a básníkem Martinem Veselkou, který se společně s LAKem na přípravě čítanky podílel.

Loni u nás vyšel „literární průvodce českým dvacátým stoletím“ *Pražský slabikář* od Aleksandra Kaczorowského, který jsi přeložil do češtiny. V čem může být obohacující polský pohled na českou literaturu a společnost?

Zaprvé bezpochyby v tom, co platí i obecněji: každý poučený a vnímavý cizinec přináší novou, neotřelou perspektivu a všímá si jevů, které místní vinou klapků každodenní rutiny a zvyku, jež mají na očích, zpravidla přehlíží. A platí to samozřejmě nejen pro pohled cizince ze zahraničí, ale třeba i tuzemského návštěvníka z jiného města.

Zadruhé je tam výhoda pozorovatele a vnímatele, který je zároveň naším sousedem, je to západní Slovan a Středoevropan podobně jako my, jazykově, historicky i kulturně s námi v leccems spjatý. Neudivuje jej tím pádem žádná trivialita, jako by se to mohlo stát třeba u méně poučeného návštěvníka z nějaké vzdálenější, ba exotické země. A tím, že při konfrontaci není fascinován či naopak konsternován přehrší vjemů, ne-

stává se mu, že pro záplavu maličkostí nevidí les, a je tudíž schopen koncentrování zamířit pod povrch, do hloubky. Může se mu tedy snáze podařit něco, co je pro jiné cizince zejména kvůli rozdílné historické zkušenosti a kultuře velice náročné; byť pochopitelně ani jejich perspektiva není nezajímavá.

A konečně zatřetí je to Aleksander Kaczorowski – dlouholetý znalec české kultury a nadšenec, zkušený bohemista, zdatný a plodný publicista, autor biografických a interpretačních textů zaměřených hlavně – ale nejen – právě na významné české osobnosti. Jeho výhodou je, že díky tomuto dlouholetému obcování s naší literaturou a kulturou může čerpat z hlubokých a důkladných znalostí. Daří se mu tedy vyhýbat tomu, co je u mnoha autorů kulturně-publicistických knížek o Praze, České republice nebo jakémkoli jiném městě či státu – a existují mezi těmito autory i Poláci! – dosti běžným nešvarem; tedy bezobsažnému klouzání po povrchu a výčtově dojmologii stojící na vratkých základech.

Několika postavám v *Pražském slabi-káři* obsaženým – Otovi Pavlovi, Václavu Havlovi a Bohumilu Hrabalovi – autor ostatně věnoval samostatné knihy, které všechny vyšly nebo vbrzku vyjdou i v češtině. Na nich je vždy patrná jeho osobní angažovanost a silný vztah k popisované osobnosti. Takový přístup je myslím zárukou pozoruhodného a inspirativního výsledku.

Odkud se vlastně ten polský zájem o nás bere?

Příčiny a charakter tohoto zájmu už trefněji a lépe popsali polští autoři, mimo jiné právě Aleksander Kaczorowski. Shrnul-li to a zjednoduším, oprávněně se poukazuje na pestrost a rozrůzněnost okruhu polských „čechofilů“ – některým z nich stačí ke štěstí občas zajet do České republiky na smažený sýr a pivo, uvidět Krtečka nebo poslechnout si *Jožina z bažin* či *Malovaný džbánku*. Jiní rádi čtou Kunderu, Hrabala a Haška. A pak jsou mezi nimi i obdivuhodní znalci, kteří mají o české literatuře a kultuře větší přehled než 99 procent Čechů, naučili se výborně česky, pravidelně k nám jezdí, a mnohdy se do Česka dokonce načas nebo nastálo stěhují. Řada z nich ostatně z češtiny překládá, a pomáhá tak nejen propagovat naši kulturu a rozšiřovat řady polských „čechofilů“, ale především obohacovat o nové podněty tamní kulturní prostor a diskurs. Díkybohu za ně.

Mimochodem, neškodilo by věnovat těmto nadaným a šikovným lidem z české strany více zájmu a pozornosti. Je totiž smutné, že často nedosáhnou ani na důstojné překladatelské stipendium, o oficiálních cenách a počtech za jejich leckdy úctyhodné překladatelské

a zprostředkovatelské zásluhy ani nemluvě.

Pokud jde o kořeny polského „čechofilství“, zdá se, že jde o záležitost rodící se ve druhé polovině, možná spíše až poslední třetině 20. století.

Její počátky podle mě souvisejí s oblibou českých spisovatelů od 60. let, jako jsou Kundera, Hrabal, Havel či Ota Pavel, zčásti i filmové československé nové vlny; snad právě odsud se – ironicky – vzal obrat „czeski film“, který v polštině znamená asi tolik co naše „španělská vesnice“. Posíleno to bylo spoluprací řady osobností z polské Solidarity, které měly vliv nejen v oblasti kultury a žurnalistiky, ale posléze i politiky – s českým disentem a následně od roku 1989 silným kultem Václava Havla, a dokonce i značnou idealizací politických, společenských a hospodářských poměrů v porevolučním Československu a posléze České republice.

A proč ten zájem není z české strany stejně intenzivně opětováný?

Důvody malého zájmu Čechů o polskou kulturu bych hledal především v historii. Třebaže dnes máme s Polskem druhý nejdelší úsek státních hranic, jedná se o poměrně nový stav. Do roku 1945, respektive 1938, jsme s touto zemí coby česká polovina Československa sousedili pouze na křátkoučkém

úseku na Ostravsku a Těšínsku, vzájemné vztahy obou států navíc tehdy byly napjaté. A po válce se situace příliš k lepšímu nezměnila. Nové polsko-české příhraničí obývali z české strany buď starousedlíci, kteří však po staletí soužili především s Němci, anebo noví osídlenci ze všech koutů republiky, kteří se ke svému novému sudetskému bydlišti arci po generace chovali dost macešsky.

Z polské strany to byli prakticky výhradně noví usedlíci, kteří byli na tzv. „Znovunabytá území“ (*Ziemie Odzyskane*) přesunuti z někdejšího východního Polska, jež po válce zabral Sovětský

svaz; dnes tyto oblasti náleží k Ukrajině, Bělorusku a Litvě. Tito lidé, kteří přišli z míst vzdálených třeba 800 kilometrů, navíc kulturně, sociálně i hospodářsky výrazně odlišných, byli ještě mnohem vykořeněnější než noví osídlenci českých Sudet.

Vzájemné styky a zájem se omezovaly na záležitosti pragmatické – pašování a kšeftování; i tomu však komunistické vlády obou zemí s vervou bránily. Paradoxním symbolem tohoto „sousedství“ se tak stala krkonošská Cesta československo-polského přátelství, dlouhá léta uzavřená a střezaná.

Jistý kontakt probíhal v disidentských, kulturních a náboženských kruzích. Ten se příznačně omezoval také především na pašování literatury, tiskovin a hudebních desek. Ale ani to nemohlo v poměrech normalizačního režimu dorůst větších rozměrů, a zůstalo to tedy záležitostí úzké skupiny elit.

Možnost vzniku a formování alespoň nějakých sousedských vztahů se tedy naskytla až po roce 1989. Jenomže ani tehdy, a to už si mnozí z nás dobře pamatují osobně, nebyl přechod do Polska zdaleka tak snadný, navíc těsně za hranicemi vyrostly obří tržnice se vším možným, což spolu s ekonomickými obtížemi celé země a s nimi související pracovní migrací vytvářelo u Čechů silný stereotyp Poláka jako kšeftaře či dělníka. Tedy opět nic, co by působilo extra lákavě.

V této souvislosti uvedu zajímavý postřeh: řada Poláků se domnívá, že ten náš nezájem plyne z negativního vztahu, který vůči nim máme s ohledem na jejich účast v invazi roku 1968 nebo dokonce na anexi Těšínska v roce 1938. Ale to podle mě nehraje roli nebo aspoň ne tu zásadní. Ten nezájem tu je kvůli historickému „nesousedění“ a posílil se těmi negativními stereotypy především v devadesátých letech. Samozřejmě je v tom podíl i jisté naší *dosebezablenosti*, sklonem plácet se v tom našem českém rybníčku, ten však také nevidím jako zásadní. Ostatně o některé jiné země, například skandinávské, je u nás zájem enormní.

Prolamuje se to až v posledních letech díky Evropské unii, která má na tom bez nadsázky lví podíl. Děje se tak prostřednictvím výměnného programu Erasmus, v jehož rámci mladí lidé poznají polské studenty a zjišťují, že polská

země, kultura a jazyk je nesmírně zajímavá. A u starších generací díky projektům přeshraniční spolupráce. Primární motivace je tam pochopitelně finanční – místní školy, sportovci či hasiči si chtějí dotací přilepšit, najdou si polského partnera, pořádají spolu nějaké akce, zprvu hlavně protože musí, ale postupem času zjišťují, že i na druhé straně hranice žijí fajn lidé, a třeba se i sprátelí.

*Předsudky zde
samozřejmě stále jsou,
ale hlubším poznáním
druhého člověka ustupují
do pozadí a někdy se
rozplynou docela.*

Jaké postavení má současná česká literatura v Polsku, a naopak literatura polská v Česku?

Postavení české literatury v Polsku je dobré a stabilní. Překládá se a vydává hodně. Mohu-li soudit na základě zájmu o literární večery českých autorů, pak se snad i docela čte. Postavení polské literatury u nás také není špatné – vydává se na naše poměry hojně. Nemohu se zbavit dojmu, že je to především zásluha hrstky aktivních iniciátorů, institucí, nakladatelů a překladatelů, a nikoli odraz širokého autentického zájmu naší kulturní obce a čtenářstva o Polsko a polské tvůrce. Jsou samozřejmě výjimky, většinou však žánrové či jinak specifické – Sapkowski a další autoři fantasy nebo sci-fi, nobelistka Tokarczuková, poslední dobou i non-fiction: Szczygiel a další

čechofilové anebo polská škola reportáže z nakladatelství Absynt.

A jak podle tebe dopadá srovnání současné české a polské literatury? Možná máme tendenci vidět polské písemnictví jako zajímavější a odvážnější, i díky zmíněné Olze Tokarczukové či reportážnímu nakladatelství Absynt...

Obecně vzato jsem přesvědčen, že to spíše záleží na konkrétních autorech, nejde o nějakou tendenci národní literatury jako celku. Obě kultury a literatury jsou natolik vyspělé, že v nich najdeme řadu odvážných experimentátorů a brilantních stylistů, stejně jako ještě delší řadu autorů literatury nenáročné, kterou si lidé kupují na dovolenou.

Poláci je přibližně čtyřikrát víc než nás, čistě kvantitativně tedy budou mít více jedněch i druhých, ale kvalitativně bych tu zásadní rozdíl neviděl.

*Problematikou,
která čím dál častěji
probublává do veřejné
debaty v Polsku a méně
často i u nás, je úpadek
čtenářství.*

I v tomto ohledu si nás Poláci myslím poněkud idealizují, když poukazují na statistiky – jejich průkaznost a reprezentativnost u nich i u nás ovšem těžko odhadovat –, že zatímco u nich už se prý prakticky vůbec nečte, u nás čte takřka každý.

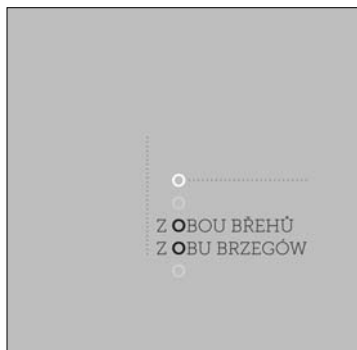
Leckdy z toho vyplyne bezmála bizarní stereotyp Čecha-rovnostáře-intelektuála-čtenáře popíjejícího pivo. Každopádně i tento aspekt má vliv na vydávání a recepci české, respektive polské literatury v obou sousedních zemích a tento vliv myslím do budoucna poroste. Nerad to říkám, ale jednoho dne zkrátka začneme hodně zvažovat, jestli i nadále investovat tolik sil a peněz do vydávání knih ve společnosti, která skoro nečte. Široká a přeprstrá nabídka titulů totiž jako motivace ke čtenářství evidentně nefunguje nebo alespoň ne v takové míře, jak bychom chtěli.

Jsi spoluvůrcem česko-polské čítanky *Z obou břehů – Z obu brzegów*. Můžeš ten projekt zasadit do kontextu podobných přeshraničních projektů, jsou-li nějaké?

V antologii jsou zastoupeni autoři a autorky z polské i české strany, jejich texty jsou nádavkem doprovázeny vynikajícími díly výtvarníků a fotografií spjatých s regionem. Osobně jsem vybíral a překládal díla polských autorů, budu tedy nyní hovořit především o „polské polovině“ knihy.

Tematickým pojítkem, které jsme úmyslně volili, je reflexe vztahu k regionu. Někteří ze zastoupených autorů se tam totiž jen narodili nebo tam prožili určitý úsek života a v současnosti žijí ve větších městech, případně v zahraničí. Aniž bych to při obesílání literátů musel zdůrazňovat, mezi zaslanými texty se objevila celá řada děl s českými motivy. Vynikající básník Dariusz Suska vzdal například hold Otovi Pavlovi, který byl pro něj jedním z klíčových autorů. A podobtku, než báseň napsal už před časem, nevznikla pro potřeby naší antologie. Jiní

autoři tematizovali své putování po Krkonoších či Jizerských horách, přičemž státní hranice nehrála při jejich fyzických ani poetických toulkách žádnou roli.

Fenomén vlastivědných a historických motivů prostupujících do psaní autorů spjatých s Jelenohorskou kotlinou, která se prostírá mezi Krkonošemi a Jizerskými horami, je vůbec hodně zajímavá – a v polském kontextu poměrně nová – záležitost. Můžeme si díky ní uvědomit, jak moc můžeme být vdční

Miloslavu Nevrlému, ale i celé plejádě jeho následovníků, jako jsou například Siegfried Weiss či Marek Řeháček, kteří uvedli Jizerské hory a jejich genia loci do literatury a kulturního povědomí o řadu desetiletí dříve. Umožnili tím dnešním autorům mladší a střední generace – někteří z nich jsou zastoupeni i v antologii – plynule na tuto tradici navázat díly, která už jsou od vlastivědné faktografie posunutá hluboko do beletrie, byť zároveň neztrácejí vědomí této tradice ani oporu v ní.

Na polské straně hor se toto formule teprve v posledních desíti patnácti letech. A je mi ctí, že můžeme tamním autorům dát prostor i v našem kontextu. Co víc – už od začátku čím dál intenzivněji vnímám, že tento projekt nevychází z pragmatické účelovosti, tedy „spolupracujeme s Poláky, ať na to dostaneme finance“, ale je veden upřímným zájmem o literaturu a kulturu našich sousedů; a dodejme, že z polské strany je to přijímáno s nadšením. Snad to tak zůstane i v budoucnu.

ze souSVĚTI

Otto Hejnic

Světlik minulosti

Honza Šebelka ve svém příspěvku v tomto čísle vypráví, jak v roce 2003 s režisérem Harvánkem zahájili éru Světliku. Rád bych vzpomenu na autory, kteří v něm tiskli.

Luboš Příhoda, předseda spolku KAL, vydal roku 2009 knihu *A potom přijely tanky* o událostech roku 1968 v Liberci, roku 2015 *Nejdřív tanky, potom pendrek*

zachycující roky 1968/1969, v roce 2004 verše *Promluvy do zdi*. Byl to suverénní překladatel z němčiny, každou maličkost musel mít ověřenou, stále se na něj čekalo.

Jan Šebelka, novinář a spisovatel, zaujal detektivkami, jako jsou například *Koktejlový úkrok Otylie B.* a *Román pro Quida*. Zájem vzbudil jeho rozhovor se Stanislavem Hněličkou *Byl jsem tobruckou krysou* a opravdu úspěšnou byla vzpomínková kniha *Podivín, který okrášlil svět* o Gustavu Ginzlově.

Spisovatel a básník Milan Exner přednáší na TUL, v próze se od *Zoufalství* prodírá k složitému textu, odbočí k *Poctě Kerouacovi*, aby se vrátil k divadelním novelám, k deváté *Za sklem*. Vybírá soubornou edici poezie *Bud' jako oblaka*, je uznávaným kritikem a publikuje v literárních i odborných časopisech.

Dnes devadesátiletý polyhistor Bohumil Nuska, divadelní odborník, píše trilogii *Rytmus, tvorba, divadlo*, kde vykládá svoji symboloniku, básní *Podzimy a jara*, vytváří samokresby *Bez studu a bez zábran* nebo povídky *Malé příběhy* a zůstává schován, protože konečně musí dokončit *Granátový náhrdelník*. Tvrdí, že doba strávená uměním se do stárnutí nepočítá.

Věra Vohlídalová popsala zrod knihovny se synagogou v publikaci *Na houpačce nejen s knihovnou*. Z Varnsdorfu přijížděl básník Milan Hrabal, spojený s Lužickými Srby, literární kritiky psal Vladimír Piša, Stanislav Kubín vydal *Dopisy člověku Nathanielovi*.

Básník Marek Sekyra napsal sbírky *Úvozy* a *Modré hodiny*, potom za KAL dával dohromady polovinu stránek Světlíku. S překladatelem z němčiny Otokarem Simmem představili zapomenuté německé předválečné autory v česko-německých *Jizerských, Ještědských, Frýdlantských* a *Ploučnických květech*, které vydala knihovna.

Otto Hejnic

Hranaté míčky s hřebíčky napsal a vydal Josef Král, divadelní kritik a recenzent Jiří Janáček věnoval předválečné scéně knihu *Čtyřikrát městské divadlo v Liberci*. Mně v té době vyšly povídky *O čase a ohni* a *Zase zvednout hlavu* i román *Sífon, Venda a jejich lásky*. Bohužel, mé divadelní recenze zabíraly prostor pro jinou, žádanější tvorbu.

O řadě autorů jsem kvůli nedostatku místa nenapsal.

Vydané knížky autorů z Liberecka jsme recenzovali nebo se o nich alespoň stručně zmínili, tiskli jsme začínající básníky i prozaiky, recenze divadla, koncertů a výstav.

Světlik má to štěstí, že stále vychází na papíře, jde do knihoven v Libereckém kraji a zájemci si ho mohou vzít ze stánu domů. Zadarmo.

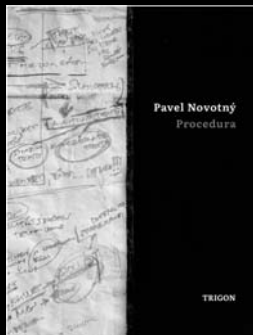
Za mrtvé, Luboše Příhodu, Josefa Krále a Jiřího Janáčka nastoupila mladší sestava. Držím jí palce.

Popis jednoho zápasu

Pavel Novotný: Procedura [Trigon, 2022]

Libereckého básníka, překladatele a germanistu Pavla Novotného není třeba dlouze představovat. Milovníkům kvalitní poezie nebyla jeho tvorba neznámá nikdy, ostatní mohli jeho existenci zaznamenat díky mediální pozornosti, které se dostalo jeho posledním dvěma autobiografickým sbírkám po zisku několika ocenění.

Z těch nejvýznamnějších jmenujme alespoň Magnesii Literu a Drážďanskou cenu lyriky (Dresdner Lyrikpreis). Ostatně Pavel Novotný je zastoupený i v právě vydávané česko-polské čítance *Z obou břehů – Z obu brzegów*.

Na sklonku minulého roku vydaná *Procedura* volnou autobiografickou triologií uzavírá. Zatímco v *Zápiscích z garsonky* a *Dědkovi* autor vystavěl narativní linku okolo postav, které měly určující význam pro jeho vývoj v dětství a mládí, tentokrát nás zavádí do odtahového akademického prostředí symbolizovaného kopírkou (strojem, který nic nového ne-

vytváří a dokáže jen replikovat), aby svedl boj s habilitační prací a sebou samým.

*Čtenářům uvyklým
na emoční rovinu básní se
rozhodl znesnadnit čtení,
zařazuje pasáže v němčině
a prokládá text odbočkami
do světa radiofonie.*

Fascinaci tímto oborem vtěluje do postavy Alberta, inspirativní osobnosti, která z autorova života podobně jako ostatní jeho nejbližší, pomalu mizí.

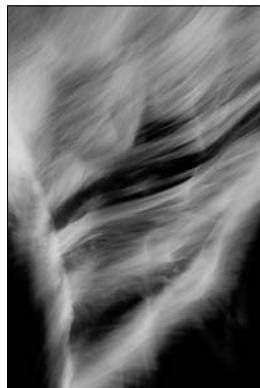
Kniha opět vyniká promyšlenou strukturou a přesností výrazu, textem se prolíná motiv vody, která nabývá podoby ničivého živlu, ale i místa přinášejícího úlevnou spásu. Scény se varíují a zrcadlí, básně se spirálovitě zavíjejí jako romantický horor končící apokalyptickým obrazem osamělých postav sedících u ohně. Naděje se objevuje až s příchodem dětí přinášejících vnímání vzdálené světu dospělých.

Introvertní výstava

Liberecká škola fotografická pořádá ve Fotografické galerii Severočeského muzea neobvyklou výstavu. Ke zhlédnutí jsou zde nikdy neprezentované fotografie dvou regionálních umělců, které pojí jednoznačná charakteristika – oběma je vlastní povahová črta introverze.

Ta se propisuje nejen do jejich jednání (například tiché mluvy s nenápadnými náznaky vřelé mimiky v případě Petry Pánkové či dumavého posedávání opodál u teprve šestnáctiletého Marka Brože), ale i pojetí tvorby. Oba fotografují černobíle. V jejich díle lze vnímat hluboké niterní prožitky a složitost úvah, kterými svět kolem sebe prověřují, a to přesto,

nebo právě díky tomu, že motivy ve snímcích zůstávají povětšinou abstraktní. Pro oba autory se jedná o debut, ve kterém odkrývají prostředí vně, jak vypadá od nich zevnitř. Výstava nese název *Rozhledy nitra* a k vidění bude do 1. 5. 2023.

Marek Brož, foceno kamerou obscurou (foto dole), Petra Pánková - Abstrakce (foto nahoře)

Máchův překladatel Alois Bernard Rambousek

Je všeobecně známo, že lyrickoepická skladba *Máj* Karla Hynka Máchy je jednou z nejvydávanejších českých knih. Překvapující však může být její spojitost s Jabloneckem. Asi málokdo ví, že se tak stalo díky smržovskému lékaři Aloisovi Bernardu Rambouskovi. A právě on stojí na počátku naší série o SVĚTácích českých, neboť může tvořit jakýsi pomyslný národnostní předěl. Byl to Čech, nebo Němec? Zdá se, že za svůj ne příliš dlouhý život byl do jisté míry oboj. Zřejmě jak se mu to zrovna hodilo. Nebo se jednalo o pouhé nedopatření?

Poprvé vyšel *Máj* v dubnu roku 1836. Bylo to jediné vydání, které vyšlo ještě za Máchova života. Autor ho vydal vlastním nákladem u tiskaře Jana Spurného v celkovém počtu šesti set výtisků. První německý převod vznikl už v roce 1844. Jeho autorem byl Siegfried Kapper, lékař, básník, prozaik, literární kritik a překladatel poezie. O druhý se v roce 1862 postaral voják, právník, překladatel a přítel Jana Nerudy Alfred Waldau, vlastním jménem Josef Jarosch. V roce 1871 pak následoval třetí, a to z pera lékaře Aloise Bernarda Rambouska. Dnes se jedná o jedinou německou verzi, která pochází od českého autora.

Budoucí lékař Alois Bernard se narodil 20. srpna 1847 ve Dvoře Králové. Jeho otec byl povoláním mistr kolářský. Měl tři sourozence – bratra Eduarda, který se později stal plukovním lékařem, a dvě sestry Annu a Minu. Studovat začal na gymnáziu v Hradci Králové, v roce 1866 přestoupil na gymnázium v Německém Brodě. Už jako septimán napsal lyrické verše *Tajemství mé a Sledná píseň má*. V té době přeložil tři básně

rakouského satirika a literárního kritika židovského původu Moritze Gottlieba Saphira.

Na mladého studenta mohla do jisté míry zapůsobit osobnost profesora Kris-

tiána Stefana. Ten byl na hradeckém gymnáziu jeho třídním profesorem, vyučoval zde češtinu, latinu a řečtinu. Patřil k poslancům zemského sněmu, kteří v letech 1867 a 1868 protestovali proti politice ústřední vídeňské vlády. Pro svou politickou činnost byl roku 1867 z gymnázia propuštěn.

Za povšimnutí stojí výkyvy v hodnocení Rambouskova prospěchu a chování na obou gymnáziích. Jednou bezproblémový student, podruhé držitel trojky z chování. Nicméně v závěru studií byl hodnocen *dospělým s vyznamenáním*.

V roce 1869 začal studovat lékařství na tehdejší Karlo-Ferdinandově univerzitě v Praze a o šest let později dosáhl doktorátu. Je dost zvláštní, že v podzimním semestru 1870/71 je veden jako Němec, zatímco v dalších semestrech jako Čech. Těžko usuzovat, proč se na začátku hlásil k německé národnosti, zda to byl omyl v zápisu, nebo mu to přinášelo nějaké výhody. Jisté však je, že na překladu *Máje* pracoval právě při těchto svých studiích medicíny.

Brzy po promoci se odebral jako lékař do Smržovky a v tomto městečku se již věnoval pouze své profesi lékaře. Přezdívalo se mu *lékař chudých*. Bydlel v domě čp. 635 na dnešním náměstí T. G. Masaryka. Bohužel žádné konkrétní zprávy o jeho lékařské praxi se nedochovaly, snad i proto, že zde působil pouhých pět let. Zemřel velmi mlád po krátké těžké nemoci dne 10. ledna 1880 ve věku nedožitých třiceti tří let. V matrice zemřelých je jako příčina úmrtí uvedena tuberkulóza. Pochován byl na smržovském hřbitově o tři dny později. Po lékaři zde zůstala bezdětná mladá vdova Marie.

Dlouhé roky se mělo za to, že je jeho překlad *Máje* ztracený, neboť nebyl nikdy vydán knižně, existoval pouze v rukopise. A ten je do dnešní doby stále nezvěstný. V roce 2009 však našel hispanista, literární historik, překladatel a básník Miloslav Uličný jeho opis ve fondech Památníku národního písemnictví. Pořídil ho v roce 1883 Antonín Pikhart, významný překladatel v oblasti španělského jazyka. Dodnes je tak pravděpodobně jediným existujícím rukopisným exemplářem Rambouskova převodu. Pikhart se totiž musel zavázat, že žádným způsobem neporuší práva majitelky rukopisu a neumožní jeho další kopírování. Kdo ale byla ona majitelka rukopisu? To zůstává zahalenou rouškou tajemství. Snad jí byla Rambouskova žena Marie, v době opisu již vdova.

*Díky
Miloslavu Uličnému
vyšel Rambouskův převod
Máje do němčiny poprvé
tiskem po sto čtyřiceti
letech od jeho vzniku.*

V roce 2010 ho vydalo pražské občanské sdružení Splav! Jedinečnost titulu zvyšuje nejen faksimile Pikhartova opisu, ale také exkurz do života autora překladu a rozbor jeho převodu do němčiny. Náklad už je v současné době vyprodán, nicméně zájemci knihu naleznou ve fondech několika českých knihoven, včetně Městské knihovny Jablonec nad Nisou.

Jiří Žáček: Život je krátký

Jednou z nejznámějších osobností zastoupených v česko-polské čítance *Z obou břehů – Z obu brzegów* je frýdlantský rezident, básník Jiří Žáček. Ve Světliku přinášíme ukázkou z autorovy čerstvé, letošní sbírky *Život je krátký*.

HIC SUNT LEONES

Ti lvi se skrývají v džungli mé paměti,
v tajemných příbězích nevhodných pro děti,
ti lvi jsou divocí a věčně hladoví,
a koho rozsápolou, nikdo se nedoví.

UŽ BYCH MĚL

Už bych měl zmoudřet a žít zdravě.
Jsem plný veteše jak stará skříň.
Petardy metafor mi explodují v hlavě.
A každou básní je mě mñí.

UŽ MI TO NEPÍŠE

Už mi to nepíše tak jako před lety,
zmůžu se nanejvýš na krotké kuplety,
banální popěvky, co jenom pobaví,
nejde v nich o život, ba ani o zdraví.
Už mi to nepíše, už mi to nepálí,
namísto abych žil, přihlížím zpovzdálí,
hartusím na vládu a klnu osudu – – –
Kdybych měl přestat psát, umřel bych na nudu....?

LÉTHÉ

Dobrou noc a klidně spěte,
uslyšíte řeku Léthé.
I když se vám kdeco plete,
všecky struny rozezněte.
A co šumí vody Léthé?
Sbohem, díky, odpusť, světe.

DO SNU

Vem svých pět švestek, sbal si krosnu,
jako když jedeš na hory.
Roztáhni křídla a leť do snu
všem realistům navzdory.

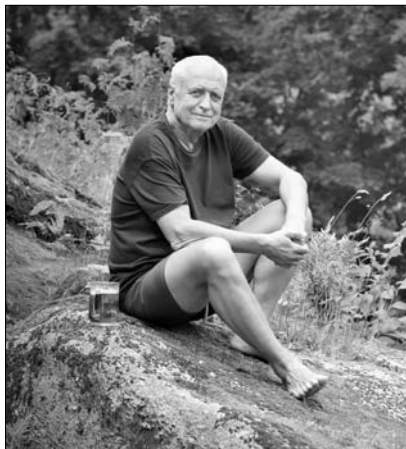
Kterak se Světlik narodil v Kůlně u piva

Dvacet let oslaví letos kulturní časopis Světlik, který vydává Krajská vědecká knihovna v Liberci. Do roku 2020 byl jejím partnerem Kruh autorů Liberecka (KAL), později se jím stal Liberecký autorský kruh (LAK). První Světlik vyšel v březnu 2003 u příležitosti (také) prvního veletrhu dětské knihy a loni na konci roku mělo jeho zatím poslední vydání pořadové číslo 86. Tolik fakta.

„Světlik bude vycházet jednou za dva měsíce. Mimo jiné má rozšířit publikační příležitosti pro umělce Libereckého kraje,“ řekl ředitel knihovny Pavel Harvánek pro MFD 6. března 2003. Byl to on, kdo vydávání časopisu u zřizovatele knihovny, Libereckého kraje, prosadil. Byl jsem u toho. Nápad na jeho vydávání jsem mu vnukl pár měsíců předtím na zahrádce liberecké kultovní hospody Kůlna, kam jsme spolu občas zašli na pivo.

Bylo to v době, kdy jsem „žral trávu“ poté, co se soudruzi z ODS a ČSSD a kluci, co spolu mluví, postarali o to, abych byl vyhozen z Deníku, přičemž jejich konexe sahaly tak daleko, že jsem nemohl sehnat práci. Přestože jsme s Pavlem nebyli žádní velcí přátelé, byl to on, kdo mi občas nějakou dohodil a pozval mě na pivo.

Musím ale přiznat, že nápad vydávat literární časopis už byl v tu dobu na světě. Zasluhou přítele Otty Hejnice vyšly v letech 2001 a 2002 dva, jmenovaly se Notes, měly 36 černobílých a čtyři barevné stránky. Vydal je za peníze liberecké radnice Kalendář Liberecka. Jeho obsah si příliš nepamatuji, ale podmínku, že v něm nesmí publikovat Jan Še-

Jan Šebelka

belka, si pamatuji moc dobře. Dlouho jsem měl kamarádům z nedávno založeného Kruhu autorů Liberecka (KAL) za zlé, že s tím souhlasili. Hlavně proto, že jejich předstírání mrtvého brouka odporovalo první myšlence našeho literárního spolku.

V jeho zakládající listině mimo jiné totiž stálo, že KAL je občanské sdružení spisovatelů, publicistů a badatelů, které chce společně (!) vedle prezentace literárních textů zviditelnit Liberecko

v rámci celého Euroregionu Nisa, objasňovat z různých stran jeho pozapomenutou kulturu a vytvářet novou duchovní tradici. Pamatuji se, jak jsme každé slovo preambule s Lubošem Příhodou, předsedou KALu, a dalšími pilovali. Dneska se nad patetičností tohoto vyjádření trochu usmívám, nicméně bych ho podepsal znovu.

Koho však v této době zajímají duchovní tradice!

Ale zpátky do Kůlny k plzeňskému pivu.

*Předestřel
jsem řediteli knihovny
nápad, jak by takový
časopis mohl vypadat.
V první obsáhlejší části
by se představovala
knihovna, její akce,
pobočky a nové knihy,
v té druhé pak tvorba
libereckých autorů.
Krátké texty, recenze,
pozvánky.*

Kdo Pavla znal, tak ví, že byl velmi kreativní člověk. Okamžitě začal moji ideu rozvíjet. Vycítil v ní potenciál, jak knihovnu, ale samozřejmě i sebe, zviditelnit. Rád se jako divadelník vyhříval v záři reflektorů. Z mých čtyř čísel ročně udělal furiantsky šest, vymyslel distribuci a další věci, na které jsme si kvůli výtým pivům druhý den nevzpomněli.

„Předpokládám, že se o tu práci hlásíš ty,“ řekl a zeptal se, jestli by mi stačilo měsíčně pět tisíc čistého. V hnoji, ve kterém jsem se ne vlastní vinou tenkrát brodil, to byly peníze, které mě pak držely mnoho měsíců nad vodou.

„Na to si musíme dát něco na posilněnou,“ řekl a vytáhl dva dokonale ubalené, jakoby vysoustružené jointy. Jeho specialitu.

Vrchní při sbírání prázdného skla napomenul vedle sedící studenty univerzity, aby mu tam nehumili trávu, nebo jim nenaleje.

Pavel to vzal na sebe: „To my!“ přihlásil se hrdě.

„Chlapi, už byste mohli mít rozum,“ poznamenal hospodský.

Pavel svůj slib dodržel. Abych nezapomněl, název Světlik vymyslel PhDr. Vladimír Píša, na „Kraji“ ho prosadil a s velkou slávou uvedl do života na festivalu dětské knihy. Později však Pavla Harvánka stihl podobný osud jako mě v novinách. Ostudně ho, v podstatě stejná parta jako mne, vyhodila. Po jeho odchodu z knihovny se Světlik sice udržel při životě, peníze ale ubývaly, a tak jsem poslední editorial napsal do druhého čísla roku 2008. Po mně to převzal Marek Sekyra a dělal to líp než já. Dneska literární část spravují členové Libereckého autorského kruhu, což je svým způsobem nástupnická organizace KALu. Kruh uzavřel kruh.

A jak to tenkrát dopadlo v Kůlně? Za Pavlem přišel jeho přítel, baleták z Národního divadla Praha, s nímž udržoval letitý milenecký vztah. Po druhém jointu mě začali přemlouvát, abych s nimi šel do jednoho prima gay baru. Lekl jsem se a vzal nohy na ramena.

Světlik slaví dvacáté narozeniny

Světlik si za dobu své existence vydobyl zaslouženou pozornost, a tak je na místě odpovídající připomínka historie jeho existence. Protože pamětnických textů je více, pojala jsem ten svůj jako pohled na dobový kontext v roce 2003 uvnitř Kruhu autorů Liberecka, jednoho ze spoluvydavatelů Světliku.

Eva Koudelková

Tento rok byl asi nejlepší v celé historii sdružení, aspoň co se týče množství a kvality jeho počinů. Tehdy už měl KAL za sebou dvě vydaná čísla Notesu, skromnějšího bratra Světliku, jehož redaktory byli Vladimír Píša a Otto Hejnic. První číslo vyšlo roku 2001 a druhé o rok později. Rovněž dvouletou historii se pyšnily Liberecké listy, elektronický kulturní měsíčník, jež spravoval také O. Hejnic. Přinášely recenze různých kulturních akcí a také ukázky z tvorby nejen členů KALu, ale i dalších tvůrců.

Ti často vycházeli z řad účastníků Literárního klubu při Krajské vědecké knihovně, jehož chod zaštiťoval vlastně také KAL, protože ho vedli jeho členové Jiří Janáček, Vladimír Píša a Ludvík Středa. Klub měl však delší existenci než samotný KAL. Ten byl založen v roce 1998, Literární klub běžel už od počátku devadesátých let.

V tom plodném roce 2003 se KAL kromě čerstvě se narodivšího Světliku (tehdy vyšlo pět čísel) rozpráhl ještě k dalším aktivitám. V červnu vypsál opět spolu s Krajskou vědeckou knihovnou soutěž o nejlepší původní humoristickou povídku. V porotě zasedli za KAL J. Janáček a V. Píša, za knihovnu K. Trojanová. Anonymní klání mělo slušný ohlas, zúčastnilo se ho 30 autorů z celé České republiky, kteří zaslali dohromady 35 příspěvků. Vítězem se stal Ivan Kraus z Mníšku pod Brdy, na dalších dvou místech byli také mimoliberečtí autoři. Oceněné povídky byly postupně otištěny ve Světliku.

Rok vyvrcholil vydáním *Kalmanachu*, sborníku s širokým tematickým i žánrovým záběrem, jenž poskytl prostor tvůrcům z Libereckého kraje i mimo KAL. Redigovala jsem ho já s J. Šebelkou, v dalších číslech mě nahradil Luboš Příhoda. Kalmanach vycházel donedávna (poslední

byl ročník 2016/2017) a v pozdějších číslech se k autorům z našeho kraje přidali i Poláci a Němci z Euroregionu Nisa.

Tolik k dění na půdě KALu v roce 2003, kdy se zrodil Světlik. A při vzpomínání se sluší zmínit tři pány, kteří „byli u toho“, ale dnes už nejsou mezi námi. Dva z nich byli moji krajané z východních Čech a letos by oslavili půlkulatá výročí, jeden úmrtí, druhý narození.

Začnu Lubošem Příhodou (1934–2018), rodákem z Náchoda, jenž byl dlouholetým předsedou KALu. Tento všeobecně uznávaný novinář tělem i duší, v KALu jeden z největších tahounů, se podílel na všech jeho důležitých aktivitách, jeho vytouženými dětmi však byly obě česko-německé čítanky (2011 a 2019). Jako jejich duchovní otec o ně usiloval od počátku existence KALu. Jeho literární tvorba byla všestranná, překládal z němčiny poezii i prózu, sám napsal dvě básnické sbírky, dvě dokumentární publikace a několik rozhlasových her, i jako spoluautor.

O něco starší Ludvík Středa (1928–2006), původem z Úpice, byl bytost-

ný básník, i když veřejnost ho nejčastěji vnímala jako autora radostné až hravé literatury pro děti, pro něž psal pohádky, příběhovou prózu či poezii. Proslavili ho zejména *Kosí bratři* (1984), rozmarné historicky dvou ptačích rošťáků, přepsané do podoby televizního večerníčku. „Dětských“ titulů napsal celkem třicet a mnohé získaly ocenění. Psal však i poezii pro dospělé čtenáře, již uložil do 14 drobných sbírek. Tyto verše o něm svou jemností, citovostí a neokázalostí vypovídají nejvíce.

Třetí z panů, Jiří Janáček (1927–2023), odešel letos v únoru. Narodil se v jihočeské Blatné, kde poznal principy skautingu, jemuž zůstal celý život věrný. Na sever Čech přišel jako učitel, zprvu středoškolský a pak i vysokoškolský, krátce pracoval v Severočeském nakladatelství (1966–1969). Deset let byl recenzentem Divadla F. X. Šaldy a Naivního divadla v Liberci, psal i literární recenze. Knižně mu vyšly dva tituly o historii libereckého divadelnictví za německé éry a knížka pohádek. Několik drobných tisků mu vydala liberecká Česká beseda.

Magdaléna Hlaváčová Lukáš Kolumpek

Jak pravidelní čtenáři této rubriky vědí, po Světloňoších nepátrám pouze v kraji zdejších. Sem tam paprsek jejich Světla doletí i z končin vzdálenějších. Ve třináctém díle se proto vypravíme do metropole republiky, kde kotví dvě mladé naděje: devatenáctiletá Magdaléna Hlaváčová a o rok starší Lukáš Kolumpek.

U ženského elementu v této epizodě větším talent. A co je hlavní: skutečnou poezií! S minimem póz, epigonství. A když už, tak nechtěného. Cítím „nevycucanost“ z prstu, pera, klávesnice. Tohle se přece nemůže psát kdesi v útulném pokoji či kavárně daleko od skutečnosti, popisovaného jevu, ale přímo nad zdrojem.

*Tuším, že lyrický
mluvčí Magdalény
Hlaváčové má věci
a výpovědi odžité,
na vlastní kůži
vyzkoušené.*

Občas je autorka osobní, čtenář musí vyjádření lehce složitěji dekodovat, ale převážně jsou její volným veršem psané texty sdílné, mají atmosféru, již každý z nás může někdy zakusit. Z básní chvílemi září jistá inspirace poezií beat generation, což ale není výtkou, a ostatně sama básnířka mi to v e-mailové komunikaci přiznala.

Kvituji její mnohoznačné verše typu „na okružním výletě nočním vzduchem“, „v ruce prší“ či „dát si pár květů na klopu / a běžet jako o poslední okamžik života“. Jen tak dál, Magdaléno!

Z Magdalénina díla vybírám pásmo nazvané Účet. Báseň prý autorka psala na na ulici nalezenou roli účtenkového papíru. A prý je to i po dvou letech od stvoření její nejoblíbenější věc, se kterou stále souzní. Souzním též.

Druhý Světloňoš poslal regiment textů, které až na jednu rýmovanou výjimku

kolísají u hranice poezie a prózy. Někdy je to více báseň v próze, jindy naopak. To však není nic, co by bylo ke škodě.

*Některé
pasáže mi ovšem
více než „klasickou“
poezie zavání
spíše deníkovými
záznamy, postřehy,
zápisky.*

Takovéto věci sice bývají autentické, živelné, ale málokdy učešané do podoby, aby snesly publikování. Tím však neříkám, že Lukáš Kolumpek nemá našlápnuto na básníka, ani vzdáleně to nejsou texty marné, jen bych někdy škrtal, ohlodával maso balastu až ke srážce s poezií, která bývá vždy skoro u kosti. A též bych se zbavil určité pózy, kterou v textech chvílemi cítím. Ale konec knížecích rad!

Autor se tu a tam blýskne poměrně dobrými verši. Namátkou: „Duše pomatence leskne se v tiché záři.“ Nebo „Žvatláme o nesmyslech, slova nám odkápavaj z úst jak stará smůla.“ Anebo „Pocity únavy z pogování pro Ukrajinu.“ Sympatická mi je také jeho jaksí protestní poloha, neotáčení hlavy před většími i menšími problémy souvisejícími s lidský údělem na planetě.

Z autorových textů vybírám dva.

Jsmo ve finále, tak zase za čtvrt roku. Cítí-li se někdo z vás Světloňošem, necht se ozve: trdla.martin@gmail.com.

Magdaléna Hlaváčová

ÚČET

Skáče znovu ten myslitel jednoty
plápolá
asketa
v ruce prší
a déšť smáčí konečky prstů léta
na Andělu
do deštníku hlavy
nahý obutý po Míráku slétáš
a mysl ti hoří
sama v hromadném rituálním ohni
v ruce prší
a smývají se holubí stopy na tvých pažích
oko na rameni courá se
osamoceně
ale má to pod kontrolou
v hledáčku divoký obraz domoviny na rtech
prosebně nadává
na to město před ním
v rukávu má sedmy
ne esa
a žvejká
drobí
kousky dne na Vyšehradě
noci na lešení
v rytmu brzdících aut
bručí
ten zvonivý zvuk zvonku
zvoní mu v uších
(tramvaj cinká)
v obležení kufrů
potkává cestující tváře
v autobuse
přes koleje skokem
skáče a doskočí
na střeše
svého oblíbeného domu lidstva
na místě posledního odpočinku

(děravých ponožek)
„Vlaje ti tu čas!“
já vím...
odvracíš zrak a přeješ si tmu
mlhu a sních
v létě na bezstarostné louce květů
v atlasu hub
s hlavou v oblacích
kouře
a smogu
po zdobných betonových panelech
rozeběhneš se
a
v ruce prší
po zátylku stoupá chlad
trošku větrného večera
a rozpouštíš se v těch obrazech
vídáš je před sebou

znáš i neznáš je
na střechách láme se vítr
a větve stromů
padá
bláto z bot
padá
peří holubů a strak
na oprýskané fasádě
secesních domů
vidím tvůj úsměv
upřímné jinakosti
na okružním výletě nočním vzduchem
roztrhané mraky kontrastují s potemnělou oblohou
duben
půl páté
zamrzlá louže na tvých zádech
zamrzlé potůčky tvých očí
svějí žmoulají okamžik mezi prsty
v ruce prší
dlaň se smáčí ranní rosou
spěchem kreslí
na tabuli této ulice
jižní okno na jih
tažení ptactva
v brylích
tanec hřbitovních stromů
v listovém objetí náhrobků
a životů nežijících
pod světlem tmy
jsem hladovej pes
kocour
skákající po mracích
tenkých stěnách a mluvících tvářích
v chrámku noci zastavíš se
a poznamenáš
tu čirou trýzeň radosti
co svíráš ve svých žilách
napiješ se
a chladiš své myšlenky
v ruce prší
kvítky jarních stvoření
chytají se na paty

za rohem na tebe čeká
opřen o zvláštní plot
lidskosti
a pokouje si
čmárá na ten cár papíru
-cestuje-
časem
městem
a lodí
skrze proudy lidí
na talíři
v domě relikvií v ruinách sedíš
vzácné květy razí si cestu
skrze kosti a zdi starých vzpomínek
ve větrném vzduchu
stojím a čekám
čekám na ten čas pivních lahví
a rozmotaných klubek ovčí vlny

Lukáš Kolumpek

4.

Hluk města tvoří ty nejjemnější harmonie. Do toho hrubost anglického nástroje, pak šum rozpálené krve z té kakofonie tak brutálního kalibru mi zahlcuje uši a já se krabatím v rozečpělé extázi.

Omamné hlasy omámených se mísí se světly povozů jedoucích pomaleji než obvykle

a hned se jak arménská planina jeví květ světa když slyším hlas Jediného ptačně tančící s běločernou majestátností.

Lžu.

Možná, ale to mě nezajímá, vždyť já jsem nejdůležitější, ne snad?

Když v dálce zhasíná jedna duše za druhou a celý svět se bojí, co bude dál, co já s tím?

Co jsem já? Mravenec uprostřed šustícího hradíště, o jehož existenci hrozivé královny nemají ani tucha. Přesto kdo je víc než já, když já jsem přece Já? Proč se mám rmoutit nad vzdálenými zhaslými bratry, když jejich těla jsou tak dobrým materiálem světu. Každá jehlice se hodí, proč ne pár zbytků po duši. Atlasy mnohých drží novou oblohu a čepy čepovců čekají, co bude dál.

A tak... Když naše černá těla jsou tak skvělými cihlami palácům světa, proč by mě měla zajímat pouhá nudná zbytečně pomalá výstavba cizího mraveniště, které je trochu blíž než ty ostatní?

Proč?

Protože já přece nejsem mraveneček.

30.

Extáze ráda lehává s okamžikem.

Stačí jen rozhrnout závěsy a vyhlédnout ven.

Podívej se z okna! Uvidíš, jak květ dne odhaluje kotník a laškovně se ohlíží po tom elegantovi v ošuntělém fraku. Zaposlouchej se! Uslyšíš, jak těm dvěma trylky ptáků vyhrávají Lohengrin.

Ani nemrkni a buď pozorný. Jedině pak ti neunikne rychlý záblesk vášně v jejich očích.

Barbora Hanzlová: Velká a malá Rút

Úryvek je z povídky o malé holčičce, jež si cestou k dospělosti prožije spoustu lásky, bolesti, ale především hledání samy sebe. Život plyne jako sinusoida a člověk nikdy neví, ve které její fázi se v daný okamžik právě nachází.

Byl to starý dřevěný viktoriánský dům s na bílo natřenými prkny, dvěma komíny z červených cihel, spoustou věžiček, vikýřů a arkýřů a s prostornou terasou lemovanou bílým sloupovím se zábradlím, ze které vedly schody do keří zarostlé zahrady. V domě se nacházelo několik pokojů obývaných holkami a velký salón v přízemí. O chod domu se starala slečna Emily, která se tu narodila, vyrostla, dospěla, a když přišel její čas, převzala podnik po lady Beth. V žádném jiném domě nikdy nežila, znala každíčký jeho rozmar, povzdech i tajemství, jako kdyby to byl živý, dýchající tvor. Byl to jediný milenec, kterého kdy milovala.

Jednoho slunného jarního dne u dveří zaklepala Rút, bylo jí právě patnáct let. Její otec šel zapřahat své krásné ryzáky s velkými klenutými záďemi, a když se dlouho nevracel, našly ho, jak leží ve slámě tváří k zemi, zabít kopytem jednoho z opečovávaných valachů. S velkým statkem za zády si matka nějaké dlouhé truchlení nemohla dovolit, velice rychle se znovu provdala a Rút, jež si s panovačným otčímem do oka nepadla, musela z domu odejít, a hledajíc útočiště, stanula právě před tím starým rozvrzaným domem.

Patřila mezi nejoblíbenější. Měla vytříbený smysl pro humor, jemné rysy a jiskru v očích. Mezi všemi těmi muži byli i tací, kteří si občas přišli jen pro vlídné slovo, a ona vždy dokázala rozeznat, kdy tento den nastal. Pak se nevnucovala, byla pozorná a naslouchala, věděla, kdy má co říct.

Těhotenství se nejdřív snažila skrývat, ale slečna Emily to stejně brzo poznala. Vzhledem ke své vlastní minulosti s ní soucítila a dovolila jí porodit a vychovat dítě v tomto domě. S rostoucím břichem Rút krásněla a měla víc nápadníků než kdy dřív. Na děťátko se těšila, ačkoli si velmi jasně uvědomovala, že mu nemá co nabídnout. Doufala, že to bude holčička, které by mohla splétat vlasy a zavazovat je červenou mašlí. Každý večer usínala s myšlenkou, že donošením nového života ten její konečně získá nějaký smysl, že tu bude někdo, kdo ji bude potřebovat, pro něhož bude více než jen chvilkové rozptýlení.

Netrvalo dlouho a pihatá Zuzana uháněla pro porodní bábu. A zatímco si dítě po příchodu na tento svět mohlo plíce vykřičet, život z jeho matky pomalu vyprchával, čemuž nedokázal zabránit ani posléze přivolaný doktor.

Ačkoli toho slečna Emily za svůj život viděla hodně, ani ona nevěděla, jak se svými pocity při pohledu na tu scénu naložit. Na jedné straně pokoje ležela v posteli matka, jejíž tváře už začínaly nabírat smrtelně bílou barvu, nápadně kontrastující s rudě zabarveným povlečením, a na straně druhé v náručí pihaté Zuzany, usazené ve staromódním křesle s vybledlým modrým čalouněním, plakala holčička, jež neměla nejmenší ponětí, co svým příchodem na svět právě způsobila.

Co s ní? Na sirotčinec v hloubi své mysli pomyslela jen slečna Emily, musela pamatovat na podnik – živit hladový krk, který ještě několik let nevydělá žádný peníz, bylo v oněch šílených dobách riziko. Ale nahlas to neřekla, v dychtivých očích svých holek viděla touhu si děvčátko ponechat a nechtěla dospět k okamžiku, kdy ji k tomu svým odmítáním obléknout se a sejít za zákazníky stejně tak jako tak donutí. A tak holčičku pojmenovaly po zesnulé, a aby je od sebe rozlišily, nazývaly je velká a malá Rút. Složily se na skromný obřad a zároveň i na výbavu, přičemž největší obnos věnovala slečna Emily – nechtěla, aby si o ní kdokoli pomyslel, že nemá srdce.

BARBORA HANZLOVÁ, 31 let, vystudovala jsem stavební průmyslovku a pak se s ambicemi zlepšit české školství vrhla na pedág, leč nikdy jsem neučila, protože ačkoli se říká, jak je učitelů málo, nenašla jsem se svou aprobační češtinou a literaturou a občanskou výchovou pro střední školy místo. Vrátila jsem se tedy k původnímu vzdělání a nako-

nec jsem různými oklikami skončila jako koordinátorka bezpečnosti práce na staveništi. Literární klub navštěvuji už od 15 let, většina mé tvorby spadá do sekce psychologických povídek, raději píši o kratších časových úsecích s omezeným počtem postav, u nichž sleduji jejich životní osudy a provádím sondu do jejich nitra.

tvary SVĚTLA

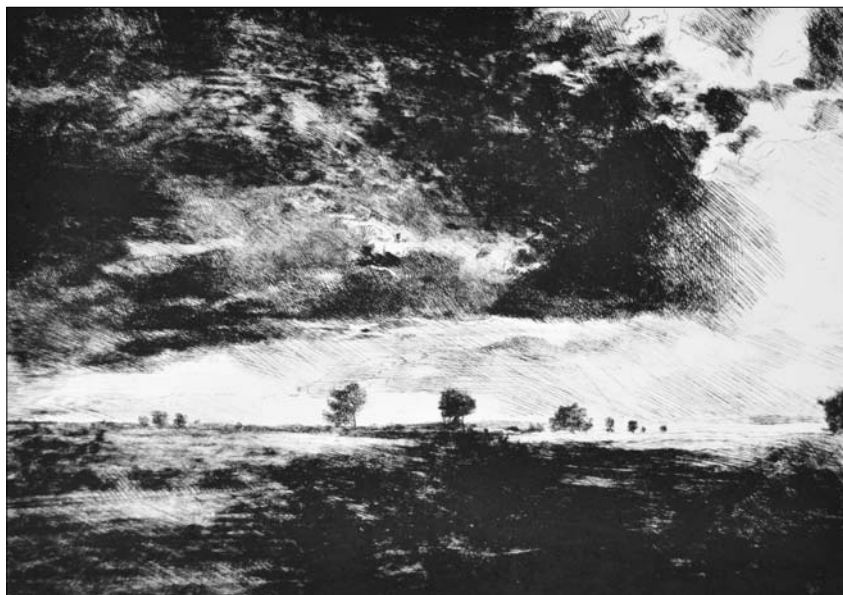
Julius Benko

Malíř bez negativních námětů Michal Marek

V pátek 31. března 2023 byla ve Velkém sále Krajské vědecké knihovny v Liberci slavnostně představena reprezentativní česko-polská čítanka *Z obou břehů – Z obu brzegów*. Tento unikátní bilingvní sborník vzešel ze spolupráce Libereckého autorského kruhu s polonistou Martinem Veselkou a libereckým Nakladatelstvím Bor. Vznik publikace finančně zajistil Euroregion Nisa. V knize ovšem nejde jenom o literaturu, byť v ní jsou zastoupena jména jako Miloslav Nevrlý, Pavel Novotný, Jiří Žáček, Ilona Witkowska, Filip Zawada či Dariusz Suska. Výbor totiž obsahuje také ojedinělý pohled na výtvarnou a fotografickou

scénu takříkajíc z obou břehů pomyslné hranice. Pomyslné proto, že v umění, na rozdíl od lidských společenstev, žádné hranice neexistují. Jedním z výtvarníků, zastupujících v obrazové části knihy český břeh, je také liberecký malíř a grafik Michal Marek.

Před bouří, z knihy Z obou břehů – Z obu brzegów

Litoměřický rodák Marek je ten typ člověka, který měl zřejmě cestu dávno předurčenu. Kreslil a maloval odmalička. Na základní škole mu bylo jedno, jestli je hodina výtvarné výchovy nebo matematiky; kreslil si vždy a za všech okolností. Přes první edukativní začátky v oboru na liberecké ZUŠ pokračoval rovněž v Liberci na místní Střední umělecké škole. Mimo jiné pod vedením dalšího z výtvarníků zahrnutých v česko-polské čítance – Pavla Šustka. Právě Šustek byl pro Michala Marka zásadním milníkem, jenž ho nasměroval přímo na pražskou Akademii výtvarných umění.

Nejprve na test talentových zkoušek, po kterém byl však rovnou přijat do ateliéru Vladimíra Kokolii. Přestože školu nakonec nedokončil, jeho svazek s kumštem už nemohlo nic rozdělit.

Michal Marek maluje především olejem na plátno, protože „se dá malovat jak *alla prima* (na první dobrou, jedna vrstva) nebo postupnou malbou formovat obraz přes vrstvy. Je to technika ověřená staletími a výsledek je vždy impozantní, pokud malíř dodržuje určitá pravidla.“ Další Markovou oblíbenou technikou je malba-kresba tuší. Jak sám doplňuje, s tuší „pracuji každý den, dělám skici pro

obrazy nebo kreslím jen tak, co mě napadne.“ V tématech se Marek zaměřuje převážně na lidi, třeba i na ty, které pouze potkal či třeba jenom letmo zahlédl, na jejich portréty, tváře nebo na přírodu. Jeho pojetí krajiny je však odlišné od klasického krajinářského přístupu. V působivém zobrazení se snaží představit svůj pohled na (podvědomě možná blízkou) budoucnost – na krajinu po člověku: „Nevnímám to jako katastrofu, vše tu už dávno bylo, krajina, řeky, hory, dávno před lidmi a tak to i bude. V těchto krajinách mě spíše zajímá, jak se terén ovlivněný člověkem znovu adaptuje a příroda ho pohltí.“ Z těchto záblesků budoucnosti vyznačuje až meditativní, snad mystický klid, který je v nás paradoxně zažehnout blízkostí temné stránky věci, jež je v tomto případě reprezentovaná uvědoměním si pozůstatků lidské činnosti v opuštěné krajině. Markova díla jsou *zásahy* do jeho vlastního nitra, do nitra všímavého pozorovatele, které nemohou zůstat ukryty a jako jiskřerky světla se derou z hlubin, aby osvěcovaly skutečnost. Výše zmínovaný Vladimír Kokolia o něm v této souvislosti řekl:

„Dokazuje,
že details dominují
rozsáhlým jednotkám,
i když zabírají málo
místa.“

Z Markových výstav určitě stojí za zmínku výstava *Artspring – Art nou mil. lenni* ve španělské Barceloně (2019), vý-

stava *Gnóze* v pražském prostoru Dup39 (2017), samostatná výstava v Caffè U Kostela v Praze (2014), výstava *VÍD* v Galerii Orlovna v Uherském Hradišti (2013), *Salon umění* umělecké galerie DOX v Praze (2012) nebo výstava *Černá skříňka* v liberecké Galerii U Rytíře (2012). Důležité je

3000 po našem letopočtu, z knihy Z obou břehů – Z obu brzegów

také jeho napojení na nezávislé výtvarné prostředí, které v minulosti v Liberci ztělesňovaly hlavně přehlídky DrinkArt a které v současnosti nejvíce krystalizuje v undergroundovém prostoru Argonaut nebo v pouliční Moon gallery. Tento prostý výčet nám podává zřetelný důkaz o tom, že ve shodě s filozofem Deleuzem „umění není žádnou zábavou určenou pro vyplnění volného času, nýbrž bojištěm za stávání-se-člověkem.“ Konkrétně v umění výtvarném to Michal Marek parafrázuje následovně: „Výtvarné umění má smysl vždy, je to lidský přesah; proces tvorby obrazu je vlastně určitý druh modlitby, člověk dělá nějakou podivnou činnost, které věnuje energii a ten proces ho energií naplňuje, a co víc, ten výsledek vynaložené energie zase naplňuje ostatní.“

Necht Světlík objevuje a je objevován!

Přijde mi, že hromadné sdělovací prostředky se předhánějí v tom, kdo označuje více živého i neživého jalovými pojmy typu legendární, kultovní či unikátní. Dnes jako kdyby tento cejch mohli nosit už i termostatická hlavice od radiátoru nebo bizarní soutěžící z Prostřena. A když si dovolím být lehce nekorektní, vzpomenu si na deníkový zápis překladatele, prozaika i básníka Jana Zábřany z unylého a šedivého roku 1980, jenž po převratu vyšel v dvojdielném výboru z deníků Celý život: „I hovno začne bejt po dvaceti letech legendární. I hovno.“ Autor tím naznačuje, že pro výše zmíněné nálepky někdy stačí prostě jen zůstat, přilepit se k něčemu

po nějaký čas a držet se, držet se a držet, aniž byste něco zvláštního dokázali, uměli, něčím svět vezdejší obohatili.

Při příležitosti dvaceti let časopisu Světlík si však myslím, že těmito výrazy šermovat můžeme. Světlík nejenom že vydržel, ale co je stěžejní: něco dokázal. Jako jediný nejen literární časopis Libereckého kraje představil ve své historii mnoho autorů, z nichž někteří z nich by možná nebyť jeho zmizeli v červích dírách. Pamatuji si, jak jsem jako mladý „cucák“ vzhlížel k tomuto periodiku a jeho zakladatelům, předchůdcům našeho LAKu, Kruhu autorů Liberecka, KALu. Jakou jsem měl radost, když se pak později moje první básnické pokusy objevily na stránkách Světlíku.

Kde jinde se dnes setkáte s kritickým pohledem na díla regionálních autorů? O polozapomenutých osobnostech bývalých Sudet? Kdo dá příležitost básníkům, kteří poprvé zamotávají ruce a srdce do těla poezie? Neotřelým výtvarníkům? Rozhovorům s lidmi, kteří mají co říct? A tak dále a tak dále. A to nemluvím vůbec o části časopisu věnované krajské knihovně a bibliotékám v regionu. Jak by řekl z propadliště dějin se vracející Jiří Paroubek: „Kdo z vás to má?“

V tomto smyslu jsem přesvědčen, že Světlík se dá označit za věc kultovní, možná unikátní. Za věc, která je v jistém smyslu dokladem, záznamem, snad i jakousi kronikou toho, co vše v místní krajině vykvasilo za zajímavé umělecké počiny. Na tomto místě je také dobré velice poděkovat vedení Krajské vědecké knihovny v Liberci, že nám dalo příležitost podílet se na obsahu Světlíku. Vážím si toho a jen si přeji, aby spolupráce mezi námi a institucí byla stále stejně tak plodná a bezvadná, jak tomu bylo doposud.

Byla by obrovská škoda, kdyby publikace měla, musela zmizet z povrchu zemského. Myslím si, že v něčem je nenahraditelná. Proto Světlíku přeji k jeho narozeninám především výdrž, čtenáře a dalších minimálně dvacet let kvalitního života.

Martin Trdla

předseda Libereckého autorského kruhu

Krajská vědecká knihovna v Liberci (KVK)

library@kvkli.cz

www.kvkli.cz

Liberecký autorský kruh (LAK)

spoleklak@email.cz

ISSN 1214 - 2751

Bibliothek Liberec
Knihovna Liberec
Library Liberec

V zámku bylo práce a běhu o překot.

lepší je ten, že se na to vezme zahradník.

When shall we three meet again?

Pomíjivost, samá pomíjivost, řekl Kazatel, pomíjivost, samá pomíjivost, všechno pomíjí.

n shall we three meet again?

Tázal jsem se květin, kde myšlenky jejich jsou nejzdravější.

Ale vždyť jsme ztratili cestu!

sem se květin, kde myšlenky jejich jsou nejzdravější.

Byl bych mohl přísahat, že to byl on.

*Vedle vrcholků krkonošských a jizerských ot
cammin di nostra vita mi ritrovai per una selva oscura, ché la diritta via era smarrita.*

Pomíjivost, samá pomíjivost, řekl Kazatel, pomíjivost, samá pomíjivost, všechno po

Mnozí odvážlivci, když se ocitli na počátku velkolepého měsíce června

ase, that thereby beauty's rose might never die. Sem, knihomilče, knihu zvláštní ždáš-li m

nším a ještě menším, až budu nejmenší na celé

Es war spät abends, als K. ankam.

Vom Wesen der Wäh

»Kde jsem se to zase ocitl?« divil se Krtek, když vyšplhal